

Directa

periodisme cooperatiu per la transformació social

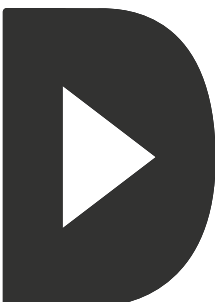
Núm. 493 del 5/2 al 18/2 de 2020 2,5 €

Tancat per monarquia

El rei Felip VI i la seva família utilitzen com a residència particular palaus de titularitat pública i reben una assignació milionària de la qual només en transcendeix una part

pàg. 4-11

Directa

periodisme cooperatiu
per la transformació social

EDITA
La Directa SCCL
Riera d'Escuder, 38, Nau 1, Planta 1
08028 Barcelona
Tel: 935 270 982
Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat
www.directa.cat
DIPÒSIT LEGAL: B 16982-2016

Aquesta publicació intenta escriure amb un llenguatge no racista, no sexista i no androcèntric. La DIRECTA no comparteix necessàriament les idees expressades als articles d'opinió.

- QUI SOM?**
A fons
Jesús Rodríguez
Miralls
Gemma Garcia | miralls@directa.cat
Cruïlla
Laia Mas i Guille Larios | cruilla@directa.cat
Impressions
Laia Alsina, Ekaitz Garate i Xavier Puig | impressions@directa.cat
Roda el món
Oriol Andrés i Joan Mas | internacional@directa.cat
Expressions
Clara Macau i Elena G. Ruiz | expressions@directa.cat
La indirecta
Àlex Romaguera i Mariana Cantero
L'espina
Carlos Villafranca | espina@directa.cat
Fotografia
Víctor Serri | fotografia@directa.cat
Il·lustració
Roser Pineda i Lluís Ràfols | il.lustracio@directa.cat
Correcció
Èlia Olivan | correcio@directa.cat
Edició
Jesús Rodríguez | edicio@directa.cat
Disseny gràfic i compaginació
Pau Fabregat | disseny@directa.cat
Projecte gràfic
Lola Fernández, Gerard Casadevall, Diego Muñoz i Pau Fabregat
Coordinació web
Eloi Latorre, David Bou, Gemma Garcia i Maties Lorente
Coordinació País Valencià
Ester Fayos | paisvalencia@directa.cat
Audiovisuals
Sònia Calvó i Marta Pérez | audiovisuals@directa.cat
Administració i subscripcions
Ester Mora | administracio@directa.cat
Difusió
Estel·la Marcos | directa@directa.cat
Publicitat i distribució
Paula Rodríguez | publicitat@directa.cat
Gestió web
Talaïos Koop.

NUCLIS TERRITORIALS I MITJANS COL·LABORADORS:
Osona ('El Setembre'), Lluçanès ('La Rella'), Maresme, el Camp, Terres de Ponent, Castelló, València, les Illes i Catalunya Nord.
El Salto, La Marea, Pikara, Argia, Ahötsa, Soberania Alimentaria i AralInfo

CONTACTES:
General directa@directa.cat
Redacció Barcelona redaccio@directa.cat
Redacció València paisvalencia@directa.cat
Subscripcions subscripcions@directa.cat
Distribució distribucio@directa.cat

PORTADA: HUGO CORNELLES

La DIRECTA enguany ha rebut dues subvencions de la Generalitat de Catalunya, que representen un 5% del seu pressupost. Per això hem de posar el seu logotip.

SUMARI

A FONS

4-11

Privilegis monàrquics
Eloi Latorre, Tomeu Mesquida i Gemma Garcia repassen el catàleg d'edificis públics a disposició del rei Felip VI, detallen els seus opacs pressupostos i naveguen per la xarxa d'amistats i relacions forjades entorn de la badia de Palma i dels iots *Fortuna*.

MIRALLS

12-15

Entrevista a Ainhoa Nadia Douhaibi
Es defineix com una persona que investiga els dispositius racistes de l'Estat. Aprofundim sobre els efectes de la racialització, les polítiques antiterroristes i la llei d'estrangeria. Preguntes de Vicent Almela i Guille Larios, i fotos d'Àngel Monlleó.

IMPRESSIONS

16-18

La darrera batalla del guerriller
Un record sobre la figura de Lluís Martí Bielsa signat per Ricard Conesa Sánchez. Il·lustració de Sandra Freijo.

La quotidianitat del racisme
Un article de Celia Montoya il·lustrat per Edu Coll.

CRUÏLLA

19-21

Entre el pèl i la pell
Entitats com Som Barbàrie o A Pelo agrupen dones amb barba o alopecía; espais de suport mutu i autoconeixement on se superen estigmes i es promou el dret d'escollir lliurement una estètica o una altra. Un reportatge de Marta Pérez Santos.

RODA EL MÓN

22-26

Abusos en el treball migrant al Líban
Un informe acredita condicions de semiesclavitud en la feina de la llar de les dones immigrades. Per Cristina Cabasés.

Dones que lluiten a Chiapas
Un reportatge de Clara Basiana amb fotografies de Paula Castellsagué.

Extractivisme en perspectiva
L'anàlisi de Sonia Andolz i Sergi Cot.

EXPRESSIONS

27-31

Quan jugar és més que un joc
Berta Coll presenta projectes que aposten pel joc com a eina lúdica, d'integració social i de promoció d'un oci saludable i responsable. Amb fotos de Mariano Herrera.

Uns ulls que encendran revoltes
El relat de Maria Ferotge. Amb il·lustració de Mercè Moreno.

INDIRECTA

32

Entrevista a Tony Doherty
Àlex Romaguera conversa amb el fill d'una víctima del Diumenge Sagnant. El seu pare va morir en mans d'un soldat britànic mentre participava en la marxa contra la decisió d'empresonar les persones sospitoses de pertànyer a l'Exèrcit Republicà Irlandès.

Més que mil paraules

LUCAS GUERRA | Prop de 7.000 persones es manifesten al barri de Benimaclet, en València, el 26 de gener, en una jornada de mobilització en rebuig al projecte urbanístic de la constructora Metrovacesa, que pretén edificar-hi 1.435 habitatges. La manifestació va ser el colofó de tot un mes de lluita i sensibilització contra l'especulació urbanística al barri, a través de reunions veïnals, xerrades i jornades sobre urbanisme feminista.

Comunitat Directacoop

Formació per a un periodisme inclusiu

Ester Fayos | @EsterFayos

Totes les situacions estan travessades i totes les persones estem construïdes per les desigualtats estructurals derivades del sistema de domini cisheteropatriarcal. I aquestes desigualtats, com si es tractara d'un efecte dòmino, ens porten intrínsecament a visibilitzar-ne d'altres -per ètnia, edat, procedència, idioma, etc.- que conformen les interseccionalitats. Sense una mirada interseccional, és inassolible practicar un periodisme amb subjectes cada vegada més plurals. Per això, a la DIRECTA defensem que qualsevol persona que es dedique al periodisme, a donar veu a les realitats silenciades, a contar històries o a capturar-les amb un objectiu, ha de tenir formació en aquesta perspectiva.

El periodisme interseccional ens ajuda a crear un pensament crític, que ens permetrà qüestionar la realitat que fins ara se'ns ha mostrat des del poder androcèntric i caminar cap a la transformació social i la fi de les desigualtats. És una manera d'interpretar aquesta realitat complexa, defensar el nostre posicionament polític i fugir

de la pretensió d'una falsa objectivitat. Amb la perspectiva interseccional com a eina periodística, serem capaces de recuperar totes i cadascuna de les històries oblidades i visibilitzarem les múltiples discriminacions d'una societat masclista, racista i classista.

Aquest és el camí que volem que la societat recorregui i nosaltres en volem formar part. Per això, els dies 22, 28 i 29 de febrer, a La Rebel (Benimaclet, València), el nucli territorial de la DIRECTA al País Valencià organitza amb molta estima una Escola Directa sobre periodisme i fotoperiodisme amb perspectiva interseccional. Tres jornades de formació organitzades gràcies al treball en equip i a la participació de dues periodistes, Anna Celma i Berta Camprubí, i una fotògrafa, Sira Esclasans, de la DIRECTA; de les periodistes Anna Gimeno i Remei Castelló; d'Andrea Momoitio, de *Pikara Magazine*, i de Naiara Gutiérrez, de CEAR-Euskadi. Aquesta Escola Directa serà un granet de sorra més per practicar un periodisme cada vegada més inclusiu i, en definitiva, per a la transformació social.

L'espina

EDIFICIS PÚBLICS AMB CARENAT MONÀRQUIC

El Govern balear, l'Ajuntament de Barcelona i l'Estat espanyol són propietaris de les tres residències a disposició de la família reial espanyola als Països Catalans: els palaus de Marivent, Albéniz i l'Almudaina. Entitats socials i formacions polítiques republicanes exigeixen que se'n recuperi un ús cultural i obert a la ciutadania

Besamans a
la família reial
al palau de
l'Almudaina
l'estiu de 2019
/ CASA DEL REI

Tomeu Mesquida | @thunderbir
Eloi Latorre | @homestatic

Per raons de seguretat, Joan Carles de Borbó i el seu fill Felip sempre van viatjar separats: per garantir la continuïtat de la corona en cas d'accident fatal. El migdia del 4 d'agost de 1973 aterraren amb dos reactors Mystere a la base aèria de Son Sant Joan, a Mallorca. En un hi viatjaven la llavors princesa Sofia amb el seu fill, i a l'altre, el pare amb les dues filles. Faltaven dos anys per la mort de Francisco Franco i la família de Joan Carles, designat futur cap d'estat pel dictador el 1968, començava a exhibir davant l'opinió pública el seu perfil regi. Després de la rebuda per part de les autoritats locals, enfilaren carretera amb un Seat 1430 familiar fins a la que havia de ser, durant més de quaranta anys, la seva casa d'estiu: 33.000 metres quadrats de terreny i un palau aixecat damunt d'un penya-segat a la costa de Cala Major, a Palma.

Des d'aleshores i fins avui, Marivent ha esdevingut l'exemple més paradigmàtic als Països Catalans del conjunt de palaus i immobles singulars de titularitat pública que són d'ús gairebé exclusiu per a la casa reial borbònica repartits per

tot l'Estat espanyol, ja sigui per a estades oficials o bé per a viatges amb finalitats privades o d'esbarjo. Majoritàriament es tracta de residències adscrites a l'Administració General de l'Estat a través de la societat pública Patrimoni Nacional, que gestiona els béns assignats a la casa reial borbònica. Però, en els casos de Marivent o del barceloní palauet Albéniz, la titularitat correspon a altres administracions: el Govern balear o l'Ajuntament de Barcelona, respectivament.

L'edifici principal de Marivent va construir-se en tan sols dos anys, però no estava destinat a ser un palau reial. Fou un encàrrec del pintor i col·leccionista d'art d'origen egipci Ioannes Saridakis a l'arquitecte Guillem Forteza, i serví de residència de l'artista fins a la fi dels seus dies. Tres anys després de la seva mort, l'any 1966, la vídua cedia l'edifici i els terrenys a la Diputació Provincial de Balears, però amb la condició de complir la darrera voluntat de Saridakis, que havia deixat escrit que Marivent havia de "destinar-se a perpetuïtat a la instal·lació d'un museu d'art provincial i a serveis culturals i d'ensenyament i ensinistrament artístic complementari" i, en cas que no es dediqués

L'antic propietari de Marivent va cedir l'edifici per a usos culturals i d'ensenyament i no com a palau reial

Cada estiu s'hi trasllada una petita cort de personal de servei de la Zarzuela comandada pel cap de la Casa del Rei

a aquest ús, “en un període superior a sis mesos, el palau haurà de retornar-se al seu donant o als hereus”.

Fins a l'any 1973, la ciutadania mallorquina disposà d'aquest museu a Marivent. Però, la diputació provincial i l'autoritat franquista acordaren que l'edifici era el lloc idoni per a l'estiueig de la família principesca i els el va cedir. “Per motius de seguretat”, va deixar d'estar obert al públic. L'any 1986, quan el conjunt ja havia passat a mans de la nova administració autonòmica, va culminar un litigi que havia iniciat l'hereu de Saridakis, José Carlos Herman Marconi, qui, tot i haver renunciat al seu dret de propietat sobre el palau mentre fos utilitzat pel cap de l'estat, reclamava els béns de Marivent per haver incomplert l'acord de la cessió a l'antiga diputació. La sentència fou favorable i va recuperar “1.300 obres d'art de diverses èpoques, una biblioteca de 2.000 volums i un centenar de mobles”.

Passaren els anys i Marivent es va fer petit per a la monarquia. Les bodes i els naixements dels nets impulsaren la rehabilitació d'habitatges circumdants al palau. El més gran és Son Vent, destinat

a les estades de l'aleshores príncep Felip. Una casa adjacent, cedida el 1992 per l'Exèrcit de l'Aire, va ser reformada al complet el 2004, any de la boda de l'hereu de la corona amb Leticia Ortiz Rocasolano. La modernització va costar més de mig milió d'euros, que va ser sufragat pel Govern balear, mentre que Patrimoni Nacional es va encarregar fonamentalment de les decoracions interiors. Les llavors infantes Elena i Cristina disposaren també d'habitatges propis dins del complex, d'uns 200 metres quadrats cadascun.

Cada estiu, a més, es trasllada a Marivent una petita cort de personal de servei de la Zarzuela comandada pel cap de la Casa del Rei, actualment Jaime Alfonsín. S'instal·len a la Masia, una antiga edificació que va ser reformada per allotjar aquesta dotació de personal i on s'ubica la sala de premsa del tradicional despatx protocol·lari que manté el rei amb el president del govern espanyol. Igualment, s'hi construïren uns apartaments entre els pins de la primera línia de mar que han servit per a personal de la Zarzuela i algunes visites. El complex de Marivent també compta amb un heliport, situat en una esplanada de l'estació na- »

» val de Porto Pi, i una drassana per a la tercera versió del iot reial *Fortuna*.

El conjunt residencial de Marivent continua sent propietat del Govern balear i la seva gestió recau sobre la Conselleria de Presidència. Durant més de quaranta anys la despesa de Marivent ha estat tot un misteri: només els grups polítics amb representació al Parlament balear tenien accés a consultar alguns aspectes relacionats amb l'administració del palau. Amb la creació del portal de transparència de l'administració autonòmica comencen a aflo- rar dades de la partida concreta que s'hi destina. El pacte de progrés que governa l'autonomia des del 2015 va prometre una reducció dràstica de la despesa destinada al complex reial. Des del 2015, segons els comptes oficials, el cost s'ha reduït en un 37%. Així, sempre segons la informació oficial, el 2019 ha estat el primer exercici en molt de temps en què la partida destinada a Marivent ha estat inferior al milió d'euros, situant-se en 979.260 euros, tot i que la despesa final dels darrers tres anys ja era inferior: l'any 2017, d'1.297.671 euros pressupostats se'n van gastar 983.341; el 2018 se'n gastaren 863.078 i l'any passat es tancà l'exercici amb una despesa de 557.671 euros.

Marivent ja no és el que era. Any rere any es van reduint els dies que hi passa la família monàrquica, i cada cop és més normal que ho facin de forma fragmentada i per separat. L'abdicació i posterior retirada de Joan Carles I de l'activitat pública -amb més tirada a la vida social que el seu fill-, l'escàndol judicial d'Iñaki Urdangarin i les tensions familiars han minvat molt la capacitat de dinamització social dels borbons en l'àmbit de la jet-set mallorquina. La reina emèrita Sofia és l'única que fa un ús regular de la residència.

El 2017, també seguint un compromís electoral dels partits que formen el Govern balear, s'arribà a un acord amb la família reial per obrir una part dels jardins de Marivent al públic: 9.155 metres quadrats, amb més de quaranta varietats de plantes i dotze escultures cedides per la família de l'artista Joan Miró. Però per a un sector de la societat illenca no és suficient. Tot i que des de les primeres estades hi ha hagut mostres de disgust i concentracions a les portes del palau reclamant la tornada del museu, sempre minoritàries, fa dos estius es va crear la plataforma Arruix Borbons, entre les exigències de la qual hi ha "la restitució del Museu Saridakis a Marivent". El col·lectiu ha organitzat algunes concentracions de protesta en actes públics que comptaven amb presència de membres de la família reial. Manel V. Domènech, membre d'Arruix Borbons, explica que segueixen treballant i "estem preparant novetats que veuran la llum quan sigui el moment".

L'herència de l'antic regne de Mallorca

Un lloc habitual de les concentracions de rebuig d'aquesta plataforma han estat les recepcions que cada estiu ofereix el rei i la seva família a les autoritats i a una representació de la societat balear al palau de l'Almudaina. Situada davant de la seu de Palma, l'Almudaina és, de fet, la residència oficial de la monarquia a Mallorca. Construcció d'origen àrab (Al-Mudayna, que podria traduir-se com a 'fortalesa'), es creu que va alçar-se sobre uns antics fonaments romans després de l'arribada musulmana a la ciutat, l'any 903, quan Madina Mayurca s'incorporà a l'emirat omeia de Còrdova. La residència fortificada per als valís o governadors de l'illa fou reconvertida en palau reial després de la conquesta per part de Jaume I. Al llarg dels segles,

RESIDÈNCIES DE LA CASA R

/ TOMEU COLL

Palau de Marivent

Ubicació: Cala Major, Palma. Torre singular i diversos edificis i blocs d'apartaments annexos i jardins
Any de construcció: 1925
Superfície: 33.000 metres quadrats
Funció: residència de vacances de la família reial des del 1973
Anteriors usos: residència particular, museu
Titular: Govern balear

La Pleta

Ubicació: Urbanització La Pleta, al complex d'esquí de Baqueira Beret (Val d'Aran). Casa de dues plantes, amb terrassa i garatge
Superfície: 200 metres quadrats
Funció: casa d'ús de la família reial des del 1984
Titularitat: empresa vinculada a Baqueira Beret, SA

L'Almudaina ha estat seu de totes les dinasties dels regnes de Mallorca i posteriorment d'Espanya

La plataforma Arruix Borbons ha organitzat concentracions de protesta contra la presència reial

el palau ha orbitat al voltant de totes les dinasties titulars dels regnes de Mallorca i posteriorment d'Espanya. Actualment és l'únic edifici dels Països Catalans que forma part del conjunt immobiliari adscrit a la Corona espanyola i administrat a través de Patrimoni Nacional. Però l'activitat de la família reial hi és molt limitada. Joan Carles I hi organitzava cada estiu un sopar amb autoritats locals. En canvi, Felip VI ha substituït el convit per una recepció oficial més discreta, on el primer any acudí una representació àmplia de la societat balear, però en els posteriors s'hi ha prioritzat la presència d'autoritats polítiques i militars. És habitual que aquest dia s'organitzin davant les portes del palau concentracions antimonàrquiques i també mostres d'adhesió a la família borbònica. L'ús principal de l'immoble és militar, ja que una ala sencera -l'antic palau de la Reina- està sota tutela del Ministeri espanyol de Defensa i hi alberga l'antiga Capitania de l'Exèrcit a les Balears (actu-

REAL ALS PAÏSOS CATALANS

/ TOMEU COLL

Palau de l'Almudaina

Ubicació: carrer del Palau Reial, s/n, Palma. Fortalesa d'origen àrab
Any de construcció: vestigis més antics del segle X
Funció: seu reial i Comandància Militar de Balears
Anteriors usos: palau reial
Titular: Estat espanyol a través de Patrimoni Nacional

Palauet Albéniz

Ubicació: muntanya de Montjuïc, Barcelona. Palau de planta de dues naus i jardins
Any de construcció: 1929
Superfície: 4.241 metres quadrats
Funció: residència oficial de la família del rei a Barcelona des del 1971
Anteriors usos: museu de la música (projecte), residència per a convidats il·lustres
Titular: Ajuntament de Barcelona

alment Comandància). Patrimoni Nacional també explota turísticament la fortalesa, que es pot visitar amb una entrada general de 7 euros (o una bonificació de 50 euros que permet entrar a tots els immobles adscrits a la monarquia durant un any). Segons fonts del consorci públic, també es posa a disposició de la ciutadania l'antiga capella per celebrar-hi casaments.

De Pedralbes a Montjuïc

Però la família borbònica té una altra residència oficial als Països Catalans, en concret a Barcelona, encara que l'ús que en fa és molt més puntual. Construït poc abans del 1929, l'avui conegut com a palauet Albéniz formava part de la remodelació urbanística que es va engegar a la muntanya de Montjuïc coincidint amb l'Exposició Universal d'aquell any. Concebut d'entrada com un lloc de repòs de la família d'Alfons XIII en les estones mortes entre els actes oficials de la fira, no hi van passar mai la nit, ja que amb aquesta finalitat els

L'avui conegut com a palauet Albéniz formava part de la remodelació de la muntanya de Montjuïc del 1929

Durant anys el recinte es va destinar a residència de personalitats que visitaven la ciutat, com Richard Nixon

Territori borbònic

Els béns propietat de l'Estat espanyol vinculats a la monarquia s'administren a través de Patrimoni Nacional, un ens amb estructura d'empresa pública. Sota tutela d'aquesta dependència hi ha patrimoni immobiliari, però també fons d'art i documentals. La nòmina d'immobles inclou els anomenats "llocs reials", entre els quals s'inclouen fins a vuit palaus, començant pel Palau Reial de Madrid (seu oficial de la institució monàrquica, encara que només usat puntualment per a recepcions i actes solemnes) o el d'El Pardo (que va ser residència del dictador Franco). El palau de la Zarzuela, residència oficial de la monarquia, també forma part de Patrimoni Nacional, tot i no constar al catàleg de "llocs reials" per no considerar-lo un edifici arquitectònicament significatiu. També estan sota adscripció de la monarquia una desena d'immobles d'ús religiós, com el Reial Monestir de San Lorenzo de El Escorial (on s'ubica el panteó funerari dels Borbons) o la basílica de la Santa Creu del Valle de los Caídos (feta construir pel Caudillo), i alguns paratges naturals. Però no totes les cases administrades per Patrimoni Nacional tenen interès monumental ni són visitables: també està sota la seva tutela l'anomenada residència de la Mareta, a l'illa de Lanzarote, una casa a primera línia de mar feta construir a finals dels anys setanta pel rei Hussein de Jordània, el qual la va regalar a la família reial espanyola, que l'ha usada com a residència d'esbarjo d'ús privat.

Borbons disposaven des del 1926 d'un palau oficial a Barcelona, el de Pedralbes, inaugurat gràcies a una donació d'Antoni Güell, marquès de Comillas, quatre anys abans.

Després del certamen es va projectar reconvertir el pavelló de Montjuïc en un museu de la música, pla fallit, però que va deixar un bust escultural d'Isaac Albéniz i el nom del compositor de Camprodon lligat a l'edifici per a la posteritat. Després d'uns anys d'abandó durant la República i el primer franquisme, el 1952 es va habilitar com a residència del nunci apostòlic cardenal Dell'Acqua, màxima autoritat vaticana durant el Congrés Eucarístic Internacional que tingué lloc aleshores a Barcelona. Durant uns anys el recinte es va destinar a residència puntual de personalitats internacionals que visitaven la ciutat: el president dels Estats Units Richard Nixon o el rei Constantí de Grècia figuren en la nòmina d'hostes il·lustres. Els llavors prínceps Joan Carles i Sofia hi van pernoctar per primer cop el 1971, desestimant el »

» palau de Pedralbes, que aleshores era lloc de residència oficial de Franco a Barcelona. Però, quan va morir el dictador, van optar definitivament per Montjuïc com a lloc d'estada a la capital catalana.

Just abans de l'aterratge principesc, l'alcalde Josep Maria Porcioles va encarregar una ampliació a fons de l'edifici, amb l'afegit d'una nova nau travessera. També es va furnir amb un destacat programa artístic i decoratiu, amb obres traslladades d'altres museus i col·leccions: pintures de Ramon Casas o Joaquim Vayreda, entre altres noms destacats de la pintura catalana moderna. El vestíbul principal està decorat amb una cúpula encarregada a Salvador Dalí, que representa una al·legoria de la sardana. També hi llueixen una sèrie de tapissos realitzats a partir de cartrons originals de Goya. Alhora, es va reformar el jardí exterior per conferir-li un aire pretesament versallesc, que es va batejar amb el nom del poeta Joan Maragall. El total del conjunt consta de 4.241 metres quadrats segons el catàleg d'edificis de titularitat municipal de Barcelona.

El pavelló s'utilitza només per a les visites oficials dels regnats de Joan Carles I i Felip VI, que han estat comptades. El rei emèrit, en els seus nombrosos viatges privats a la capital catalana, per motius mèdics o d'altra índole, usava la residència de la seva filla Cristina de Borbó o altres allotjaments.

Des de l'1 d'octubre de 2017, Felip VI només s'ha hostatjat dos cops a Montjuïc, sempre envoltat de protestes

Amb tot, l'activitat s'hi ha reduït molt durant els últims anys: des de la intervenció reial posterior al referèndum independentista de l'1 d'octubre de 2017, Felip i família només s'han hostatjat a Montjuïc en dues ocasions, sempre envoltades de protestes ciutadanes. En la darrera visita, el 4 novembre de 2019, es va decidir -per raons de seguretat- que fessin nit directament a l'Hotel Juan Carlos I, on l'endemà tenia lloc l'entrega de premis de la Fundació Princesa de Girona.

L'Ajuntament de Barcelona no reflecteix als seus comptes com una partida específica la despesa que ocasiona el recinte monàrquic. Els últims cops que hi apareixia van ser en els comptes anuals del 2015, que recullen unes obres de remodelació per una quantia de 38.813 euros, i en els del 2017, amb quatre contractes menors destinats a obres de manteniment i auditoria de l'equipament, que es van assignar per un valor conjunt de 59.995 euros. Malgrat la poca activitat, el palau segueix sent d'utilització preferent per a la monarquia mitjançant un contracte de cessió d'ús amb l'Ajuntament. El consistori també l'utilitza puntualment per a algunes recepcions oficials, com a les guardonades amb els Premis Gaudí o amb els Premis Ciutat de Barcelona. Des de l'any 2009, amb algun parèntesi, també s'han obert les portes d'algunes de les sales durant la festa major de la Mercè, que han rebut per respos-

ta llargues cues de visitants. El novembre passat, Òmnium Cultural va reclamar a l'Ajuntament que obrís el palauet a entitats culturals de la ciutat perquè hi poguessin dur a terme activitats i que es trenqués la cessió amb la monarquia. Dies després, una moció en la mateixa línia presentada per Junts per Catalunya a la comissió municipal de Presidència va ser rebutjada. Només ERC hi va donar suport i Barcelona en Comú s'hi va abstenir.

Refugi de muntanya a peu de pista

A part de les residències públiques oficials, la família Borbó entesa en sentit ampli disposa, des

Teranyina de contactes a

Tomeu Mesquida | @thunderbir

La fotografia oficial de la família reial posant unida a les escales del palau de Marivent va ser vista durant anys per bona part de l'elit econòmica mallorquina com un immillorable cartell de propaganda i promoció de l'illa. Però la mar també ha jugat un paper decisiu en l'associació dels Borbons amb l'arxipèlag balear, tant per la presència de diversos membres de la família al club de regates de Palma com per les passejades amb les diverses versions del iot *Fortuna*, em-

blema durant més de tres dècades de la teranyina d'interessos econòmics i socials que pul·lulava al voltant de la presència reial a l'illa.

El *Fortuna II* va ser un regal del rei de l'Aràbia Saudita, Fahd ibn Abdulaziz Al Saïd, al monarca espanyol Joan Carles I, l'any 1979. Va ser el resultat d'una privilegiada relació entre ambdues famílies aristocràtiques que es remunta al temps en què Joan Carles era príncep i que ha donat fruits com la concessió del contracte del tren d'alta velocitat

Òmnium Cultural va reclamar a l'Ajuntament que obrís el palauet Albéniz a entitats de Barcelona

alta mar

El segon iot 'Fortuna'

Medina - la Meca a un consorci d'empreses espanyoles (amb una intervenció decisiva de la casa reial i els seus contactes) o la presència estiuenca durant molts anys de la cort dels Saïd a Marbella. Aquell *Fortuna* va ser un vaixell prou problemàtic en l'àmbit mecànic; continuament patia avaries i defectes estructurals. L'agost de 1988 va patir un curtcircuit amb els prínceps Carles i Diana de Gal·les a bord i va haver de ser remolcat per vaixells de pesca fins al port de Palma.

El *Fortuna* servia d'espai segur i relaxant per tancar acords geopolítics o negocis d'alt nivell, segons que expliquen diversos periodistes que cobrien la informació de la família reial en aquella època. El juliol de 1997 hi van passar sis hores a bord el president dels Estats Units Bill Clinton i la seva família, on van coincidir amb el llavors president espanyol, José María Aznar, poques hores abans que tots dos participessin en una cimera de l'OTAN. Fins i tot Mikhaïl Gorbatsxov gaudí de la mar mallorquina a la coberta del iot reial. “La tasca diplomàtica del cap d'estat era molt valuosa, així

com de profunda mercantilització turisticoimmobiliària de les Balears on el reclam monàrquic s'utilitzaria per atreure les elits per invertir en actius immobiliaris”, explica el doctor en Geografia Ivan Murray. El gran capital balear no podia perdre aquest gran focus mediàtic. El 28 de novembre de 1997 es va constituir “quasi per sorpresa” -explicava el periodista d'*El País* Andreu Manresa en una crònica d'aquell any- la Fundació Turística i Cultural de les Illes Balears (Fundatur), un mer instrument amb l'únic objectiu de regalar un nou vaixell de llarga eslora a Joan Carles de Borbó.

El regal costaria 3.000 milions de pessetes -18 milions d'euros-, una quantitat aconseguida gràcies a 25 donants que aportaven 100 milions de pessetes per cap. En aquest selecte club apareix la *crème* del gran empresariat de les Illes, sobretot del sector turístic. Entre d'altres, Gabriel Escarrer (Inmotel), Josep Linares (Iberostar), Gabriel Barceló (Hoteles

Dux), Isabel García Lorca (Viajes Soltour), Miquel Ramis (Grupotel) o Carmen Matutes (del grup hotelier Doliga, filla del llavors ministre d'Aznar Abel Matutes). També hi figuren representants del sector financer en nom de la Banca March, així com de la Caixa d'Estalvis de les Balears o de La Caixa, i també l'empresari de premsa Pere Serra, propietari del grup Hora Nova, SA. El Govern de les Illes Balears, timonejat aleshores per Jaume Matas (PP), hi va aportar una quantitat que, posteriorment, el govern del primer pacte de progrés, presidit pel socialista Francesc

Antich, va xifrar en 460 milions de pessetes. Alguns dels grups hotelers d'aquesta llista han comptat amb la presència de Joan Carles I en la inauguració de complexos turístics a l'Amèrica Llatina. L'any 2013, poc abans de la seva abdicació, el rei emèrit renuncià al *Fortuna III* i Patrimoni Nacional el retornà a Fundatur. Sortí a la venda i fou adquirit per Balearia (la companyia naviliera controlada precisament per la família Matutes), que després d'intentar aprofitar els motors a gas Rolls Royce -que havien donat fama de veloç a l'embarcació- per reutilitzar-los, ha acabat desestimant aquesta operació i fa temps que l'ha posat altre cop al mercat sense que en surti cap oferta de compra.

Un altre personatge habitual en les passejades del *Fortuna* per les cos-

tes balears va ser Zourab Tchokotua, conegut simplement com a *Zu*. El rei emèrit i aquest suposat fill d'una família aristocràtica georgiana fugida de la revolució soviètica coincidiren com a estudiants en un internat de la ciutat alemanya de Friburg. Tchokotua va aterrar a la Mallorca dels anys setanta abans que ho fes el monarca espanyol. El pedigree aristocràtic i les seves bones relacions amb el Borbó li servien d'aval per a nombrosos negocis i inversions, alguns d'ells polèmics, com el que va posar en marxa amb la immobiliària Oliver Mateu, que el va portar a seure a la banqueta dels acusats per un delictes d'estafa en la construcció de la urbanització Els ametllers, l'any 1974.

Zourab es va casar amb Marieta Sales, filla de l'empresari i expresident de la Diputació de Balears franquista. La influència de Sales -personatge enriquit amb el joc, el petroli i els negocis immobiliaris- va ser decisiva en les gestions per fer de Marivent la residència estiuenca dels llavors prínceps d'Espanya. L'esposa de Tchokotua és amiga des de petita de Marta Gayà, considerada una

de les amants oficioses de més llarga trajectòria en el destacable històric del rei emèrit en aquest àmbit. Finalment, un escàndol per una concessió de crèdits il·legals a Tailàndia va empènyer el suposat príncep georgià al Marroc. En aquella època, el rei Joan Carles I va comentar informalment a la premsa que ja anava poc a Mallorca “perquè ja no hi són els meus amics”. Tchokotua va morir el 2019 al Marroc de leucèmia. ●

El 'Fortuna' servia d'espai segur i relaxant per tancar acords geopolítics o negocis d'alt nivell, segons que expliquen diversos periodistes

El segon vaixell reial de la saga de gran eslora va costar 3.000 milions de pessetes, sufragades per l'elit empresarial i el Govern balear

de fa 35 anys, d'un altre refugi d'ús exclusiu al cor del Pirineu. El 1984, la direcció de l'estació d'esquí de Baqueira Beret, d'on Joan Carles I era client habitual des de deu anys abans, va decidir posar a la seva disposició una casa de doble planta i garatge.

La presència règia cada Nadal al complex hivernal de la Vall d'Aran es va convertir durant anys en tot un esdeveniment social que arrossegava una veritable cort de vips des de la capital de l'Estat espanyol, reconvertides en esquidores de compromís, entre elles l'expresident del govern José María Aznar. De forma més discreta, la mansió també fou usada per altres branques

La presència règia cada Nadal a Baqueira Beret es va convertir durant anys en tot un esdeveniment social

de la família, com Iñaki Urdangarin, que s'hi refugiava sovint durant els anys 2012-2013, quan ja havia esclatat el cas Nóos, que l'ha acabat condemnant a presó. Com a rei, Felip VI només s'hi ha allotjat en dues ocasions: la darrera, sense família, només acompanyat d'alguns amics, va ser el gener de l'any passat. L'actual monarca ha optat per practicar l'esquí alternant diversos complexos d'altres llocs de l'Estat espanyol, on s'allotja en hotels. L'accionariat de l'empresa explotadora de Baqueira Beret està dominat per la família Serra Farré, que controla l'asseguradora Catalana Occidente. ●

DE COMPTES REIALS A COMPTES REALS

Personal de la Zarzuela, la Guàrdia Reial, vehicles, viatges o material i serveis d'oficina són algunes de les despeses de la monarquia espanyola. La xifra oficial del seu pressupost és de 9,3 milions d'euros, però algunes estimacions la disparen als 400

Gemma Garcia | @gemma_g_fabrega

L'entorn natural del Monte de El Pardo és privilegiat, però està pràcticament del tot blindat per tàpies i reixats. Un cop superats els controls de la Guàrdia Reial, s'entra al recinte de la Zarzuela, on es troben les dependències de la família reial, envoltades d'àmplies extensions de jardins. Ni més ni menys que 15.000 hectàrees, l'equivalent a la comarca del Barcelonès. Tan inaccessible és la residència de Felip VI com els recursos públics que s'hi destinen. Si bé és cert que hi ha una assignació directa dels pressupostos generals de l'Estat espanyol, que el 2019 va ser de 9.339.150 euros, aquesta quantitat representa una ínfima part dels comptes reals. Mai s'han fet públiques les partides que van a càrrec dels diversos ministeris espanyols, un volum de diners que podria multiplicar per més de 40 el pressupost reconegut -enfilant-se fins als 400 milions d'euros-, segons estimacions de 2014 detallades al llibre *Juan Carlos I. Una biografia sin silencios*, de Rebeca Quintans, autora també d'*Un rei cop per cop*, la primera biografia del rei no autoritzada i crítica.

L'espanyola, doncs, no és la monarquia "més austera d'Europa", com ha sostingut principalment el Partit Popular durant anys. En els pressupostos de diversos ministeris espanyols, com els de Defensa, Exteriors, Presidència, Interior o Hisenda, s'*amaguen* milions i milions destinats a les arques de la corona, com també va destapar l'exmilitar Amadeo Martínez Inglés. Amb la intenció d'esquerdar l'opacitat, durant la darrera dècada, diputats d'Esquerra Republicana de Catalunya, del Partit Nacionalista Basc o d'Esquerra Unida han llançat més d'un centenar de preguntes al Congrés espanyol: quants diners es gasten en els viatges oficials de la família reial, de quin nombre de residències disposa, quins sous cobren, quant costa el complex hípic de la Zarzuela, quant de personal està adscrit a la institució... Més recentment, Podemos també ha reclamat transparència, tot i que a finals de gener de 2020 i a preguntes de la DIRECTA ha contestat que, en plena conformació de govern, els resulta impossible respondre si hi prendran mesures. En qualsevol cas, fins ara, la majoria de les preguntes sobre la matèria han estat rebutjades pel Congrés espanyol i algunes han trobat mitges veritats.

Després d'insistències i interrogants, per primera vegada en 32 anys, el 2011 la Casa del Rei donava dades sobre els seus comptes. Bé, només algunes dades, com els salaris de la família, que actualment sumen 696.000 euros anuals, dels quals Felip VI en cobra 242.796, gairebé tres vegades més que l'actual president del govern espanyol, Pedro Sánchez.

A tall d'exemple, el càtering de la proclamació del rei actual, segons la relació de contractes i convenis, va costar vora 66.000 euros i va ser adjudicat de forma directa a l'empresa Mallorca Difusión y Catering. Des d'aleshores, al seu web apareixen despeses classificades en grans blocs. Es troben ben lluny de la transparència dels homòlegs europeus de sang blava, com per exemple la casa reial britànica, que especifica quant han costat els diversos subministraments, les reformes, les trucades telefòniques, les begudes o la roba de llit.

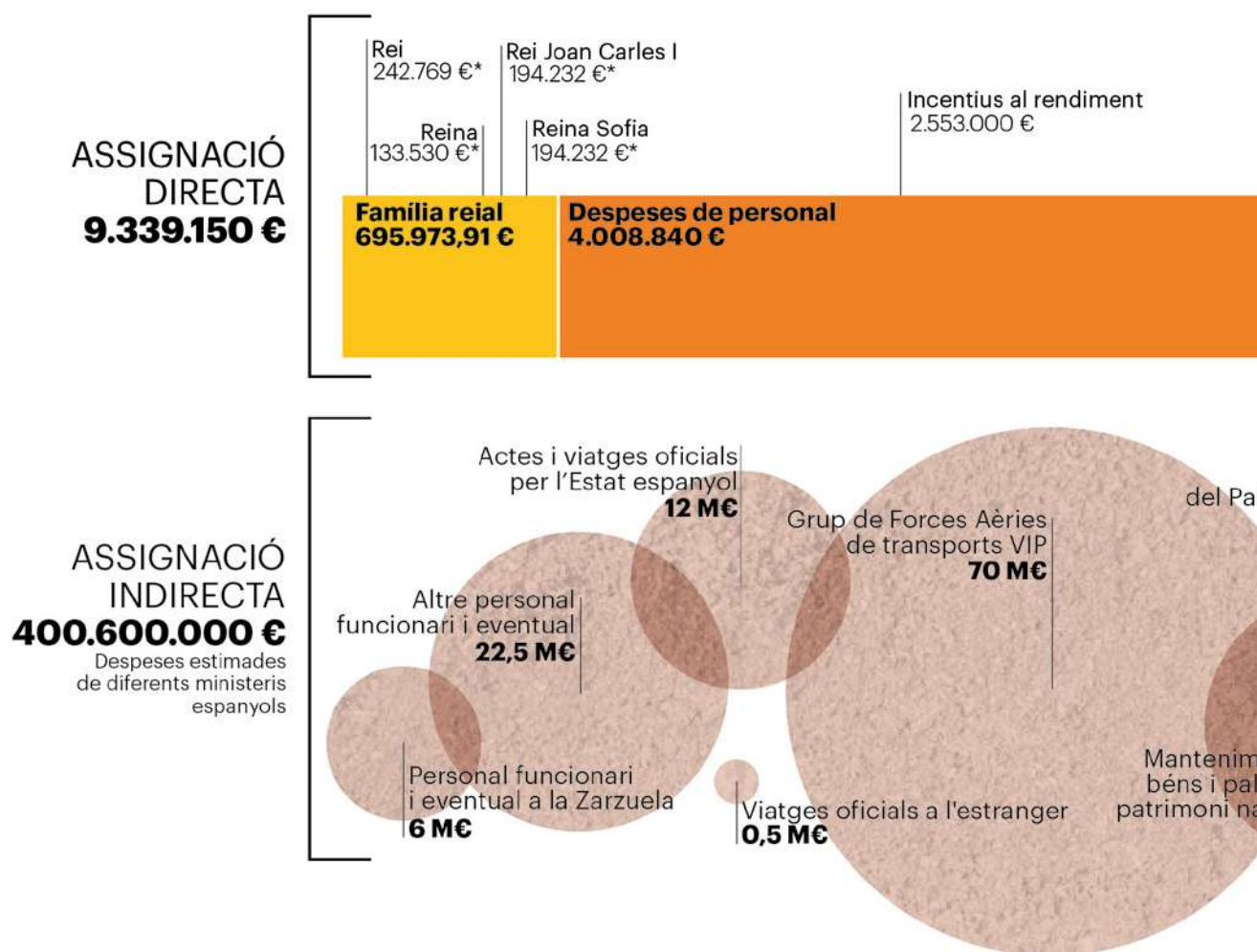
I encara així, després d'anys de tímides rebaixes i congelacions, l'import d'assignació directa a la Casa del Rei, a partir del 2017, va tornar a pujar. Per al 2018 es van pressupostar 70.000 euros més, i el 2019, segons els comptes definitius, l'increment s'ha xifrat en 1.452.000 euros. En un altre capítol de les prerrogatives reials, també és públic que la Zarzuela va rebre 440 regals el 2018, 225 per a Felip VI, a qui Trump va obsequiar amb un estoig de joc de billar i el príncep hereu saudita, amb un rosari musulmà. El que es manté en uns llimbs in-

formatius, any rere any, és l'evolució dels imports que provenen dels diferents ministeris.

Un cotxe oficial de 454.000 euros

Quanta gent treballa a la Zarzuela i quins salaris cobren? No se sap del cert. D'acord amb el pressupost que publica la Casa del Rei, quatre milions anuals van destinats a despeses de personal, 2,5 dels quals estan assignats a "incentius al rendiment", és a dir, de forma discrecional, a personal que presta serveis. La resta es reparteix entre onze alts càrrecs -que perceben salaris superiors als 100.000 euros-, un nombre indeterminat de funcionariat i de personal, i aportacions a la seguretat social i despeses socials.

Només la Secretaria General de la institució monàrquica ja compta amb 139 funcionàries, al marge de les que estan assignades al Servei de Seguretat pel Ministeri espanyol de l'Interior. Però, a més, també hi ha personal dedicat a àrees de manteniment, conservació i tasques de la llar que el servei de premsa de la Casa del Rei ha defugit xifrar a la DIRECTA.

En tot cas, segons Quintans, només disset persones cobren sous directament de la institució per a la qual treballen. La resta depenen d’altres ministeris i, per tant, formen part del pressupost a l’ombra de la monarquia, que cap ministeri espanyol tampoc ha facilitat.

Pel que fa a seguretat, des d’Interior argumenten que “no existeix cap partida específica” per a la Casa del Rei. No obstant això, reconeixen que els salaris dels membres de les Forces i Cossos de Seguretat de l’Estat espanyol destinats a la família es carreguen en el capítol 1 i 2 dels pressupostos del Ministeri, però que “aquesta informació està classificada com a secret”.

Quelcom similar succeeix amb el Ministeri espanyol de Defensa o amb el d’Hisenda. En el pressupost de Defensa de 2018 hi ha un apartat de 6,4 milions d’euros destinat al Quart Militar –organisme que ostenta la representació d’honor de l’exèrcit i d’on pegen els “ajudants de camp” de Felip VI- i Guàrdia Reial, però no inclou els salaris. Per tant, no se sap quina partida es destina a pagar els membres de la unitat de les forces armades espanyoles al servei del rei. L’aproximació de Quintans apunta a 80 milions d’euros, a 45 més per al Quart Militar i a 56 de seguretat militar. Un altre indicatiu que dona mesura dels diners que no es veuen és que, el primer trimestre de 2019, la Casa del Rei va signar un conveni de ciberdefensa amb Defensa per un import de licitació de zero euros, és a dir, un cost que assumeix el govern i que tampoc comptabilitza al pressupost públic de la monarquia.

Des del Ministeri espanyol d’Economia i Hisenda, a qui correspon prestar el servei dels vehicles oficials de la Prefectura de l’Estat, asseguren que no poden facilitar el pressupost que va destinat a la Casa del Rei perquè no existeix una partida desglossada. En definitiva, també és un misteri l’import que gasta el Parc Mòbil de l’Estat (PME) en manteniment, revisions, conducció i servei de mecànica per a la monarquia. De fet, a la memòria de l’organisme es desglossen les partides destinades als diferents ministeris

Segons estimacions no oficials, hi ha uns 300 vehicles adscrits a la monarquia, però no tots per a ús personal

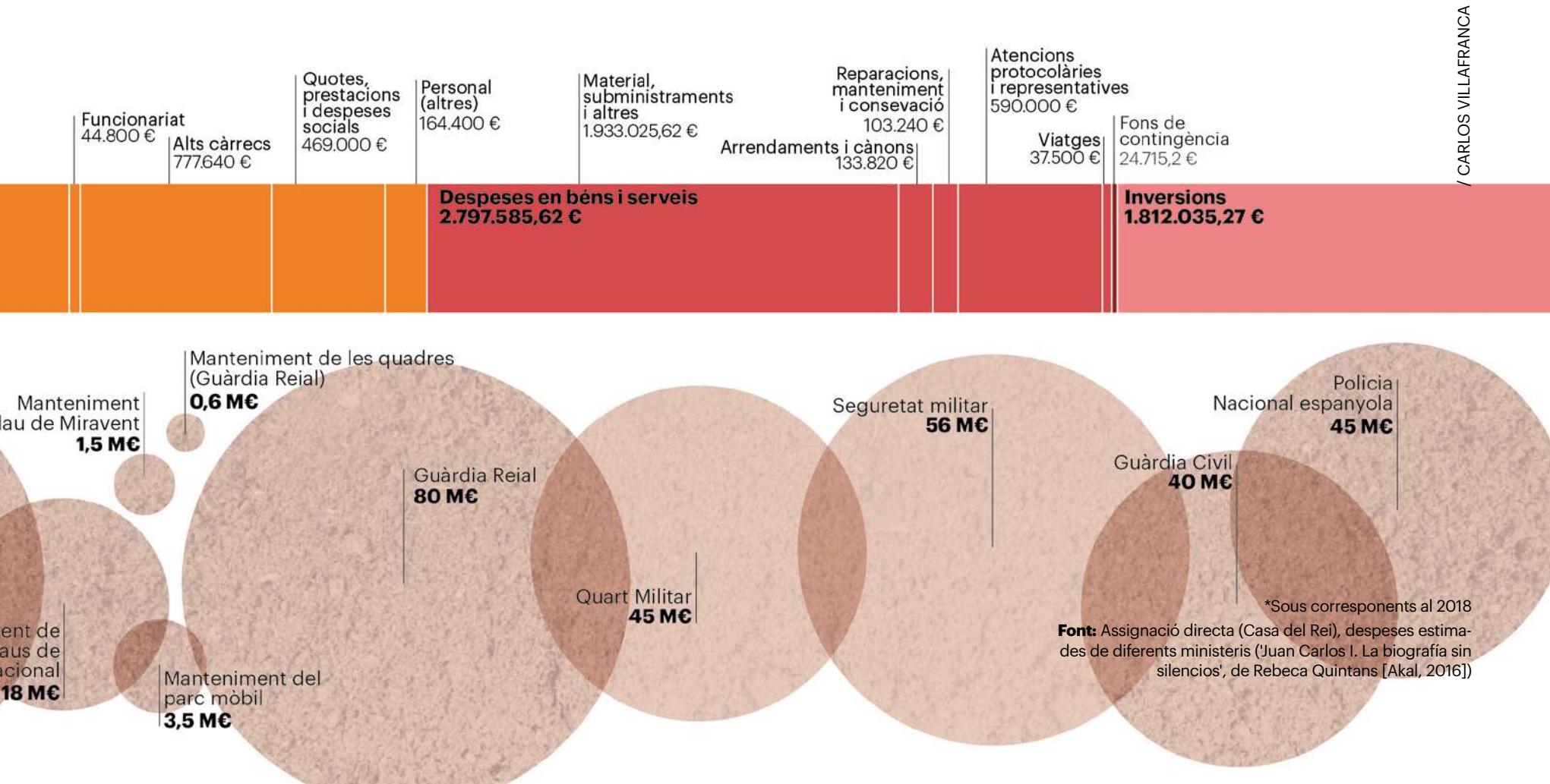
La revista ‘Forbes’ ha xifrat en 1.800 milions d’euros la fortuna privada de Joan Carles I, que heretarà Felip VI

i tribunals, així com a Presidència del Govern, però la Prefectura de l’Estat no hi consta. Segons estimacions no oficials, hi ha uns 300 vehicles adscrits a la monarquia, però no tots per a ús personal de la família, i representen una despesa de vora 3,5 milions anuals. La darrera polèmica és recent: *El Confidencial* va publicar el mes de juliol passat que el Ministeri espanyol d’Hisenda havia tret a licitació la compra d’un “vehicle blindat d’alta representació” per a la casa reial amb un pressupost de fins a 454.000 euros, que passaria a ser propietat del PME però per a ús reservat dels inquilins de la Zarzuela.

És una evidència que la falta de transparència envolta els comptes de Felip VI i del seu pare, la fortuna del qual diverses publicacions com *Forbes* han xifrat en 1.800 milions d’euros. També es constata que no hi ha voluntat de canvi: la passada tardor, el Tribunal Constitucional va declarar inconstitucional la resolució del Parlament de Catalunya per crear una comissió d’investigació sobre la monarquia espanyola. ●

Gairebé tres milions en material d’oficina

Per darrere de la despesa en personal que treballa per a la Casa del Rei destaca la partida de despeses corrents en béns i serveis, que s’apropa als 2,9 milions d’euros anuals. Desglossada en diversos conceptes, el de “Material, subministres i altres” en concentra 1,9. “Qualsevol partida pot resultar un sac sense fons. A la pàgina de transparència només s’ofereix *grosso modo* la llista de productes”, denuncia la periodista Rebeca Quintans. És públic, doncs, que la monarquia gasta els gairebé dos milions en publicacions, material informàtic no inventariable (és a dir, CD, USB, paper, filtres, programari, cartutxos i tòners) i serveis d’assistència tècnica en l’àmbit de les tecnologies o assegurances. L’únic que té accés a les factures és un interventor. Tot i així, de l’auditoria externa de 2018 se’n deriva algun detall: que les assegurances només representen 19.147 euros, els subministres 324.000 i, en canvi, les comunicacions i altres despeses –relatives a telefonia i internet, material d’oficina, premsa i revistes–, més de 500.000.

Ainhoa Nadia Douhaibi,

investiga el racisme d'estat

“El que es considera terrorisme o no és una construcció política”

Text: Vicent Almela i Guille Larios | @La_Directa
Fotografia: Àngel Monlleó | @angelmonlleo

Segons Ainhoa Nadia Douhaibi, educadora social i centrada en la investigació sobre racisme institucional i d'estat, les polítiques preventives contra el radicalisme que s'estan aplicant avui a Catalunya i a l'Estat espanyol estan construïdes a partir de coordenades racials, culturals i religioses, i no existeix un “problema de radicalització” en els termes que s'està formulant. Juntament amb Salma Amazian, que forma part de l'espai de reflexió i militància descolonial 1492, acaben de publicar el llibre *La radicalización del racismo. Islamofobia de Estado y prevención antiterrorista* (Cambalache, 2019), on fan un repàs sobre com s'ha construït històricament el racisme antimoro i com han evolucionat les polítiques antiterroristes que afecten les comunitats musulmanes segons els interessos econòmics i estratègics d'Occident.

Quin estigma s'amaga avui dia rere la paraula *moro*?

Doncs depèn de qui i en quin context la utilitza. Entre nosaltres, per exemple, sovint parlem de moros i mores i no comporta cap estigma ni té una connotació negativa. Tot i així, sabem que aquesta paraula porta implícita una gran càrrega històrica, política, econòmica, religiosa i cultural que s'ha anat forjant des d'abans de l'expulsió definitiva de les comunitats àrabs dels territoris que avui controla l'Estat espanyol. En l'època moderna, els greuges que s'oculten rere la paraula *moro* van entorn d'una construcció bàrbara sobre l'altre, sobretot en termes de gènere masculí. És una construcció associada a una qüestió masclista, a formes de vida no contemporànies, generalment violentes... Avui, a través de la islamofòbia d'estat i el racisme institucional, es presenta com una idea associada al terrorisme i a la de potencial terrorista.

En aquesta construcció de l'estigma, quina relació històrica hi ha entre l'Estat espanyol i el Marroc?

A l'Estat espanyol, la paraula *moro* té una connotació molt particular per la relació històrica amb el Magreb, però també pel que va passar en aquests territoris abans que fossin anomenats Espanya. La constitució del segle XIX va ser possible per la negació, la mort i la invisibilització del moro. Espanya és Espanya perquè ha aconseguit eliminar el ras-

tre i la petjada del moro de la seva identitat i de la seva construcció nacional i d'estat.

Perquè alguns moros estan ben considerats socialment i altres no?

Jo diria que en general no hi ha una bona imatge dels moros. Però és cert que darrerament hi ha una espècie de campanya entorn del moro bo i el moro dolent, que jo crec que té a veure amb quin grau de moderació té la seva expressió religiosa; quina importància i quin espai li atorga a la religió en l'espai públic, institucional, administratiu... Si reivindica que la religió va amb ell a tot arreu i viu en relació amb això, és més rebutjat que el moro moderat, l'integrat, el que accepta que ha de modificar la seva pràctica religiosa o ocultar-se per encaixar bé socialment. I això es fa en benefici del supremacisme occidental, blanc i laic.

Quan i com es comença a relacionar el moro amb el terrorisme gihadista?

Des de l'era colonial moderna fins avui hi ha hagut molts conflictes socials i bèl·lics, com la guerra de Bòsnia o el conflicte Palestina-Israel, que han apuntalat aquesta construcció del musulmà com l'enemic de l'estat i com a objectiu a vèncer i eliminar. Tot i que la qüestió del terrorisme té un abans i un després amb l'11-S, aquests relats de conflicte bèl·lic estatal han construït o reforçat una idea ja existent del moro musulmà com a perill. Però com un perill per als interessos de l'estat na-

“ ”

Espanya és Espanya perquè ha aconseguit eliminar el rastre i la petjada del moro de la seva identitat

No hauria estat possible el desenvolupament capitalista sense un subjecte al qual racialitzar i explotar

ció capitalista; un ordre social, econòmic, cultural i de gènere blanc, determinat per la idea de la raó i la ciència com a forma d'entendre la vida, d'uns únics valors legítims que determinen l'ordre ètic.

A quins interessos respon la construcció d'aquest relat?

Al seu dia això va acomplir uns interessos molt concrets, que eren els interessos de l'empresa colonial del moment, amb l'expansió de l'Atlàntic que vindria a construir l'altre com a explotable. No hauria estat possible el desenvolupament capitalista i industrial ni res del que avui dia tenim si no hi hagués hagut un subjecte al qual podíem racialitzar i, per tant, explotar. I que ens era igual que morís a la feina, perquè darrere en teníem un altre que el podia substituir. L'objectiu d'això era l'acumulació de la riquesa i la perpetuació del sistema de classes, i és la base per la qual avui tenim gas, petroli i un determinat nivell de vida a les societats occidentals. És també gràcies a aquest relat que els estats poden justificar la seva presència i extracció de recursos en el que ells anomenen Orient Mitjà. No es pot entendre que els estats defensin que existeixen uns perills associats al gihadisme salafista mentre mantenen converses amb el màxim mandatari de l'Aràbia Saudita, que és el principal propagador de la ideologia wahhabita en tots els territoris del planeta. Aquesta és la ideologia que, segons ells, seria la base dels processos de radicalització.

Quin paper tenen els mitjans de comunicació com a maquinària d'alimentació d'aquest relat?

Les instàncies polítiques i del poder sempre han utilitzat els mitjans de comunicació com un mecanisme que els permet construir una agenda política i prioritzar riscos i importàncies segons els seus interessos. Els mitjans s'inclouen, per tant, dins de l'aparell de l'estat. Alhora, la mateixa població que no qüestiona o col·labora amb l'aparell també està contribuint-hi, legitimant i creient-se l'amenaça del terrorista i entenent la seguretat com una qüestió prioritària en la vida de les persones. I, per tant, no acaben qüestionant o confrontant de manera contundent determinades polítiques que a ells no els afecten de forma directa, però a la resta sí. La sensació de por o de pèrdua de poder és tan gran que acaben permetent-ho i legitimant-ho.

Segons apunteu al llibre, “no hi ha un problema d'immigració ni de ‘terrorisme gihadista’, o ‘crisi de refugiades’, almenys en els termes en què aquest debat s'està plantejant”. Què voleu dir amb això?

Que la construcció dels problemes socials es basa en construccions polítiques que responen als interessos de les faccions de poder que decideixen quin és un problema prioritari i quin no. L'agenda política de l'estat no aborda de la mateixa manera el problema de l'habitatge, que ha causat més morts, desemparament, precarietat i malestar

social que aquesta mena de terrorisme que ells anomenen *gihadisme*. Però el desplegament presuportari, els efectius, el relat del poder sobre el problema... Totes aquestes accions acaben construint una narrativa que la gent del carrer s'acaba creient. El que és considerat terrorisme i el que no és una construcció política que respon a uns interessos concrets.

Quines estratègies han construït els estats per defensar-se d'aquest suposat terrorisme gihadista?

La qüestió principal és que la política antiterrorista global és de caràcter preventiu. Això vol dir que no ve a jutjar fets, sinó que ve a prevenir que passin. Per tant, es genera una fase precriminal, on aquesta política preventiva ha de decidir on creu que es generarà aquest problema o on creu que hi ha potencials terroristes. I aquesta decisió, a l'Estat espanyol, es pren a partir de coordenades racials, culturals i religioses en relació amb la població arabomusulmana, pakistanesa o del sud-est asiàtic. I això és summament perillós. El que succeeix és que a l'hora de jutjar, com que no hi ha actes delictius comesos, aquesta gent va a judici sense proves, només amb indicis. Sovint aquests indicis són insuficients o poc concloents per poder condemnar, i aleshores el que fa l'Estat és utilitzar el marc legal de la llei d'estrangeria, que permet l'expulsió sumària partint de raons de "seguretat nacional". Així, aquesta aplicació permet que no sigui necessari passar per totes les garanties processals ordinàries. Per tant, la llei d'estrangeria és una punta de llança per acabar de complir el que el Codi Penal no acaba o no pot fer.

En escoles, centres escolars i comissaries de Catalunya s'estan començant a aplicar protocols de prevenció de la radicalització. Com funcionen?

Des que vaig començar la investigació he tingut molt d'interès en saber quins eren aquests indica-

dors concrets i per què són importants, perquè ens diuen allò que la policia i l'Estat consideren com a alerta en un procés de radicalització. Però soc reticent a compartir-los, ja que poden generar pors entre les comunitats musulmanes. Bàsicament aquests indicadors són expressions de la pràctica religiosa, que si no ets musulmà no significa res, però si ets musulmà significa un element de sospita. I encara que puguem estar sensibilitzades, hi ha persones que quan se'ls detallen aquests indicadors no paren de veure'ls a tot arreu, perquè se'ls activa la maquinària psicosocial. Es tracta d'una criminalització de la pràctica religiosa, el que converteix tot un sector poblacional en potencials terroristes fins que es demostrï el contrari.

Aquests protocols en si mateixos poden ser agents de radicalització dins les comunitats musulmanes?

Les tècniques i els mètodes policials per detectar la radicalització impliquen l'ús de testimonis protegits que busquen incitar o provocar alguna mena de radicalització oculta. En aquesta mena de processos, jo crec que sí que es pot donar aquest supòsit. Als Estats Units, al Regne Unit o a l'Estat espanyol és un mètode àmpliament utilitzat pels cossos policials. Amb l'imam de Ripoll potser va passar alguna cosa similar. Quan van sortir les informacions que era col·laborador del CNI, que havia passat per la presó, no pots evitar preguntar-te si se li havia aplicat algun protocol de radicalització, si era una persona idònia per col·laborar amb la policia i ser introduïda en una comunitat per veure si els joves s'estaven radicalitzant. Crec que no podem deixar de sospitar-ho.

Quins perills comporta l'aplicació d'aquests protocols dins de les comunitats musulmanes?

No puc parlar per elles perquè no visc dins d'elles. Però en algunes converses que he tingut m'expliquen que, quan hi ha consciència sobre la persecució que

pateix la teva forma de vida i expressió, les persones comencen a modificar la seva expressió religiosa externa; a tenir por de quines converses poden establir, de quines són les postures que poden defensar públicament; què poden dir públicament sobre el conflicte palestinoisraelià, sobre la memòria històrica espanyola amb Al-Àndalus. Es provoca que les converses polítiques emancipadores siguin coartades i criminalitzades. D'altra banda, quan recau sobre tu la sospita de terrorisme per part de l'Estat, et converteixes en pària dins la teva pròpia comunitat. Les comunitats de tradició musulmana en una societat profundament racista són un lloc de seguretat per a moltes persones. Per tant, el que també està generant són ruptures de llaços socials que protegeixen i generen idees de pertinença.

Al llibre comenteu que la forta relació entre l'esquerra i el laïcisme pot provocar la justificació de discursos islamòfobs dins d'aquests sectors socials.

Aquesta idea de la societat avançada i democràtica ve donada per un gir secular. Occident i el nord global s'entén a si mateixa com una societat més democràtica perquè ha estat capaç de secularitzar-se, de distingir religió i estat. Partint d'aquesta idea, a l'Estat espanyol, aquesta relació entre estat i religió en la seva història més propera ve donada pel nacionalcatolicisme franquista. Per tant, hi ha moltes resistències a parlar sobre el lloc que hauria d'ocupar la religió musulmana en institucions públiques o administracions. És molt difícil separar aquestes dues coses a l'hora de tenir aquesta conversa. Constantment es reproduïx aquesta narrativa sobre "el que ens va costar treure l'església de l'escola, de la universitat i de l'aparell administratiu de l'Estat" per argumentar que l'islam tampoc hauria de tenir-hi un lloc. La relació entre l'Estat espanyol i l'església segueix molt viva i no es dediquen esforços a combatre-ho, tants com es dediquen a combatre a l'islam. Quan

“ ”

La llei d'estrangeria és una punta de llança per acabar de complir el que el Codi Penal no acaba o no pot fer

Quan recau sobre tu la sospita de terrorisme, et converteixes en pària dins la teva pròpia comunitat

diem que aquestes narratives oculten un vel islamòfob és perquè pensem que en realitat s'utilitzen per no deixar sortir una postura obertament islamòfoba que en realitat pensa: "Jo no vull això a prop de mi". I com que no és políticament correcte, s'utilitza el relat del laïcisme per justificar-se.

Reflexioneu sobre com situar-se per fer una investigació transformadora i crítica sense ser informadores des de dins i estar al servei de l'empresa colonial. Què voleu dir amb això?

Hi ha una diferència molt gran entre investigar l'estat i la seva política antiterrorista o estudiar les comunitats musulmanes, les seves relacions, com els afecta, com es relacionen les mesquites i els diferents corrents dins l'islam... Són dues coses molt diferents perquè són objectes d'estudi diferents. Les grans investigacions acadèmiques actuals tenen molts diners darrere i obeeixen a uns interessos concrets. Nosaltres les critiquem perquè la producció científica que valida postulats de radicalització, que és nefasta fins i tot metodològicament, és en la qual s'emparen els estats. Per tant, qualsevol persona que col·labori amb aquesta mena de producció científica ha de saber que col·labora amb la legitimació del desplegament de polítiques públiques de l'estat. Les instàncies de poder no són idiotes, i utilitzen població àrab o musulmana que participa dins d'aquests estudis per poder dir que han fet investigació participativa. En el nostre cas hi ha persones que s'han exposat enormement perquè poguéssim dur a terme la nostra investigació, com és el cas del Mohamed Achraf, amb qui hem mantingut converses via carta i comunicacions des de dins de la presó. Arran d'aquestes converses, la institució penitenciària ha decidit treure-li i tallar-li totes les comunicacions amb l'exterior com a càstig. Hi ha gent que hi posa la vida perquè aquestes converses surtin a la llum.

Quina és la vostra posició respecte a la prevenció? Creieu que s'hauria de prendre alguna mesura que pugui prevenir un atemptat com el de les Rambles?

Aquesta és una pregunta trampa, perquè les coordenades que em plantejes ja inclouen suposicions que validen la radicalització, la política preventiva antiterrorista, que validen que és un mal menor a assumir perquè el mal major a evitar és el dany en la integritat i la vida de les persones. Des d'aquí no m'interessa contestar-te, perquè estaria validant la reproducció i el desplegament del racisme en totes les seves formes. El que crec és que cal tenir aquestes converses crítiques i començar a plantejar models de societat radicalment diferents. Trencar el pacte econòmic racial, pensar la política transformadora des d'un altre lloc. Les polítiques actuals, inclús les crítiques o alternatives, no surten d'aquests paradigmes de prevenció sobre els radicalismes i acaben sent funcionals a l'ordre establert. No surten dels postulats de prevenció clàssica, no surten de les teories de radicalització, no qüestionen, no canvien, assumeixen les coordenades i volen plantejar canvis dins d'aquestes mateixes coordenades. I això no és possible.

A banda d'iniciar un debat i començar a qüestionar aquest relat, veieu alguna experiència de referència articulada des de les comunitats musulmanes?

Al llibre diem que plantegem moltes preguntes i no tenim respostes. Veiem una necessitat urgent

de canviar les coordenades del relat envers el terrorisme i la seva relació amb les comunitats musulmanes. Les possibilitats d'emancipació de moltes persones travessades per la construcció social de la raça i de les opressions lligades a elles passen per canviar radicalment els esquemes mentals que tenim en relació amb raça, gènere, economia, classe... No sé si hi estem preparades com a societat o, si més no, a mi no m'ho sembla. Com a proposta concreta, en relació amb les polítiques antiterroristes, el primer que s'ha de fer és eliminar i fer desaparèixer els protocols. I no ens serveixen els protocols reformistes plantejats des de certs sectors. No serveixen els programes d'interculturalitat dins de la idea de prevenció dels extremismes violents. És una arma de doble fil molt perillosa. O es canvia tot el marc o estarem simplement sofisticant el que ja hi ha, fent-ho més ocult i invisible, i per tant més permeable i perillós. ●

“ ”

Les polítiques actuals, inclús les crítiques o alternatives, acaben sent funcionals a l'ordre establert

En relació amb les polítiques antiterroristes, el primer que s'ha de fer és eliminar els protocols

a doble espai

La darrera batalla del guerriller

Un record sobre la figura de Lluís Martí Bielsa, un lluitador que va combatre en dues guerres i contra una dictadura i que, sobretot, va batallar perquè l'antifeixisme no caigués en l'oblit

Ricard Conesa Sánchez | @conesaricard

Observatori Europeu de Memòries de la Fundació Solidaritat UB

Era un degoteig de noms constant: Natàlia de Querol Broto i Mauricio González el gener de 1986, Anastasio Molina Burgos al febrer, Francisco Torvisco Delgado al març... Tots anaven apareixent, de mica en mica, a les necrològiques de *Lenllaç*, el butlletí de l'Amical dels Antics Guerrillers Espanyols a França (AAGEF). La generació dels republicans i republicanes que va continuar enfrontant-se al feixisme a França i va retornar a Espanya per plantar cara al franquisme començava a esvair-se. La situació era preocupant i en l'assemblea que celebraren el 6 de març d'aquell mateix any a les Cotxeres de Sants decidiren centrar bona part dels seus esforços en un dels punts del pla de treball de l'associació: recuperar i honorar la memòria dels guerrillers morts en combat o captiveri.

Tot i no ser legalitzada fins al 23 d'agost de 1984, l'Amical feia temps que funcionava a Catalunya. L'entitat tenia els seus orígens en la delegació catalana de l'Amical de Guerrillers de Tolosa de Llenguadoc -de fet, mantindrien com a emblema el monument als guerrillers aixecat a Praiòls- i el seu primer president fou Àngel Planas Ferrer. L'Amical havia començat una important tasca d'identificació i senyalització dels espais on havien estat enterats els seus companys i companyes de lluita: les Bordes, Alós d'Isil, Besalú, Maçanet de Cabrenys, Colungo i Morillo de Monclús (Aragó), Capçanes, Castellnou del Bages, etc.

A les assemblees anuals, però, deixaven constància del cansament dins l'entitat i la progressiva desaparició dels seus membres. Els actes d'homenatge, el funcionament de l'Amical, l'edició del butlletí, etc. eren tasques cada cop més feixugues per a unes persones cada vegada més grans. Tot i així, tenien clar que havien de perseverar: "Malgrat el retard que arrosseguem tot aquest any, malgrat les baixes que les enfermetats [sic], els trasbalsos físics, i la mort també, porten al nostre col·lectiu, hem de seguir endavant [...] Perquè, en el futur, els col·leccionistes de butlletins, els historiadors, els nous militants que ompliran els rengles dels partidaris de la llibertat, la justícia social i la pau, podran dir de nosaltres: aquells guerrillers estaven esgotats, però, entre tots, aguantàvem fermes!".

Els compromisos de l'Amical, però, anaven més enllà del treball de memòria. S'implicaren de forma activa en diferents campanyes i es posicionaren davant dels diferents problemes que vivia la societat d'aquell moment -contra l'entrada d'Espanya

a l'OTAN, a favor de la desnuclearització, contra l'imperialisme estatunidenc a Nicaragua...- i participaven activament en diades festives i reivindicatives, com les de l'1 de Maig o l'11 de Setembre. Dues fites importants per l'Amical foren l'erecció d'un monument nacional en memòria dels guerrillers i guerrilleres a Santa Cruz de Moya (Conca) el 9 juny de 1991, i el memorial aixecat al Fossar de la Pedrera de Barcelona el 1994.

Les associacions d'antics guerrillers de Catalunya, Madrid i del País Valencià es posaren d'acord per aixecar el monument nacional a Santa Cruz de Moya, al Cerro Moreno, on el novembre de 1949 va caure una agrupació guerrillera en mans de la guàrdia civil. D'altra banda, fent un gran esforç, l'Amical es proposà plantar un memorial al Fossar de la Pedrera del cementiri de Montjuïc, que va ser inaugurat l'1 d'octubre, el Dia del Guerriller. A l'acte, l'aleshores presidenta de l'Amical, Carme Casas, deia: "Ens apleguem avui aquí, en aquest recinte del Fossar de la Pedrera, per celebrar un acte que, pel que fa a nosaltres, hauria d'haver estat celebrat fa molts anys. Aquest retard ha estat degut, sense cap dubte, que nosaltres, els antics guerrillers, en la nostra ingenuïtat, esperàvem que la iniciativa de la convocatòria partiria d'algú que no fos de nosaltres mateixos. Potser sí que esperàvem que les institucions democràtiques que succeïren el franquisme se n'adonarien, passats els primers anys, quan l'estabilitat i la serenor ja els ho permetia, que un capítol molt important de la Història de la lluita del nostre poble havia estat oblidat i romanien pràcticament inèdits. La veritat és que no ha estat així".

M'explicava la lluita per recordar els qui van combatre el feixisme abans que entrés a l'agenda política i dels mitjans de comunicació

En una entrevista del 10 de maig de 2017, el darrer president de l'Amical, Lluís Martí Bielsa, em comentava: "Jo vaig lluitar el que no sap ningú perquè el Parlament es fes seva aquesta commemoració". Havien passat dos dies de l'acte al peu de monument de la Ciutadella. El 1986, mitjançant una nova placa i una nova inscripció, els guerrillers aconseguiren que el monument de Josep Clarà en memòria dels voluntaris catalans que van morir durant la Gran Guerra fos dedicat també als que moriren defensant la llibertat a la Segona Guerra Mundial, adoptant un caràcter netament antifeixista. Des d'aleshores s'hi commemorà la victòria contra els nazis cada 8 de maig, un dia central en

/ SANDRA FREIJO

el calendari de l'Amical que s'ha mantingut fins a l'actualitat amb la participació del Parlament de Catalunya. Assegut al seu escriptori, amb 96 anys i una lucidesa envejable, m'explicava la lluita constant que s'havia dut a terme per recordar els companys i companyes que van combatre el feixisme abans que el moviment per la recuperació de la memòria històrica entrés a l'agenda política i dels mitjans de comunicació.

Deixant de banda les celebracions vinculades a les efemèrides, als anys vuitanta i noranta, les

institucions democràtiques s'havien mostrat força indiferents vers la memòria de la lluita antifranquista, tal com havia denunciat la Carme Casas en la inauguració del memorial dels guerrillers. Martí Bielsa també era secretari de l'Associació Catalana d'Expressos Polítics, president de l'Amical de les Brigades Internacionals de Catalunya i també fou president de l'extinta Associació de Defensa dels Espanyols Refugiats a França i Residents Espanya (ADERFRE), dedicada a gestionar les indemnitzacions alemanyes als deportats i deportades espanyols als anys vuitanta.

Emotius articles recents, com els publicats pels seus amics Carles Vallejo i Enric Cama, o el detallat i documentat escrit del periodista Marc Andreu, relaten el seu combat contra el feixisme en dues guerres i una dictadura, la seva militància comunista i el cost que li va suposar una vida de lluita (el dur periple pels camps de concentració francesos en acabar la Guerra Civil, l'enrolament a la resistència i a la guerrilla antifranquista, la clandestinitat i els sis anys que va viure empresonat per diferents presons espanyoles fins al 1952). El mateix Martí Bielsa ho explica a les seves memò-

Malgrat l'avançada edat, continuava oferint entrevistes a periodistes, feia xerrades a les escoles i assistia a tots els actes que podia

ries: *Un d'entre tants. Memòries d'un home amb sort* (recentment reeditades en castellà).

Malgrat l'avançada edat, continuava oferint entrevistes a periodistes i investigadors, feia xerrades a les escoles i assistia a tots els actes que podia - com havia fet el seu company i gran amic Enric Pubill, que morí en circumstàncies semblants, al peu del canó, després de participar en un acte d'homenatge a Marcos Ana, al Teatro del Barrio de Lavapiés. El passat 6 d'octubre, després de participar en unes jornades sobre el maquis a Santa Cruz de Moya, on s'havia erigit el monument per recordar els guerrillers i guerrilleres, moria Lluís Martí Bielsa. Després de dues guerres i una dictadura, la seva darrera batalla, constant i tenaç fins al final, davant d'una democràcia mai prou agraïda havia estat contra l'oblit dels seus companys i companyes, havia estat contra l'oblit de l'antifeixisme. ●

pàgina oberta

La nena caucàsica i la quotidianitat del racisme

Celia Montoya | @rromanipativ
Coordinadora de Rromani Pativ

La Blanqueta era una nena tan petita que encara era aliena a la seva condició racial. Un dia, fent la fila a la sortida de classe mentre esperava que l'anessin a buscar, juntament amb les seves companyes morenes, va sentir com la mestra els deia, amb veu xiuxiuejant i una mirada maliciosa que espantava: "Si no esteu quietes, vindrà la caucàsica i se us endurà!".

La Blanca no entenia res. Sentia una cosa que, sent tan petita, encara no sabia posar-li nom. Aquella sensació era semblant a la vergonya que produeix el fet de ser jutjada i rebutjada. Sa mare no s'enduia les nenes, va pensar, però, tot i ser una criatura, el seu instint li va dir que era millor romandre callada.

Quan va arribar la seva mare, la va trobar estranya, massa quieta i silenciosa. En arribar a la porta de casa, la petita li ho va explicar. La mare la va acaronar i la va mirar amb uns ulls semblants als que feia quan li havien de posar una injecció i, somrient, li va dir suaument: "Això són bajanades dels morenos. Ja t'hi acostumaràs, amor". La va acostar al seu cos i van pujar ben juntes les escales per anar a berenar.

La Blanca va anar creixent i s'hi va acostumar. Cada vegada que entrava a una botiga la seguien, miraven les seves mans blanques i ella intentava mostrar-les conscientment. Fins i tot ni treia el mocador de la butxaca. Feia tot el que fos possible per no semblar sospitosa, ni tan sols tocava la seva bossa. Ja havia sentit massa vegades allò de "les caucàsiques roben!".

Quan va haver de fer la seva primera entrevista de feina, ja feia temps que s'havia tanyit els cabells i anava a fer raigs UVA cada setmana. Volia

passar desapercebuda, fins i tot moltes vegades li deien que no semblava caucàsica. No es vestia ni parlava com elles. L'insultant afalac recorrent al qual va aprendre a respondre: "És que jo no soc caucàsica". Era tan, tan forta que podia semblar morena i seguir ferma en el seu camí. Ara, però, tenia por que, per culpa dels seus cognoms caucàsics -Ària de la Ensenada-, no tinguessin en compte la seva formació ni capacitats i que li acabés passant com als seus cosins i cosines, a qui els era gairebé impossible aconseguir una feina per la seva raça. L'entrevistadora li va preguntar pels seus cognoms i també si era caucàsica. La Blanca va respondre que sí. L'entrevista va durar tres minuts. Quan va sortir ja sabia del cert que la feina no seria per a ella.

Després de diverses entrevistes més, finalment va poder trobar un lloc d'administrativa en una editorial. Ara que ja tenia feina podia llogar un pis i viure sola, al seu aire. La recerca era feixuga, però finalment va trobar una cosa que es podia permetre. Va

trucar als propietaris i la van atendre magníficament. Van arribar a parlar diverses vegades i, fins i tot, li van dir que podien pensar en fer-li una rebaixa del preu.

Estava tan feliç quan va arribar a la cita per veure el pis! Però quan li van obrir la porta, va rebre unes mirades que la van transportar a un record molt llunyà, a aquella sensació de la fila de l'escola. Es va sentir buida, com si s'hagués aturat el món. Va tornar a sentir pena, por, vergonya i una tristesa de criatura. I aleshores van començar les excuses dels propietaris: que si havien de sortir, que si el seu nét estava malaltó... Blanca Ària de la Ensenada no sentia res. Tant li feia. Només volia anar-se'n i deixar enrere aquell fred que la paralitzava.

Va aixecar el cap i va mirar els ulls d'aquells ancians morenos que l'estaven menyspreant. Es va sobreposar. Era tan, tan forta. Va somriure i els va dir: "Racistes! Ja s'ho faran vostès i les seves consciències".

I vet aquí un gos, vet aquí un gat, a aquest conte la volta li hem donat. ●

/ EDU COLL

“

Quan li van obrir la porta, va rebre unes mirades que la van transportar a un record molt llunyà, a aquella sensació de la fila de l'escola

Elisabet Rodríguez
Vicente i Mari Carmen
Suárez Rovira, cofun-
dadores d'A Pelo
/ MARTA PÉREZ

Entre el pèl i la pell

Entitats com Som Barbàrie o A Pelo agrupen dones amb barba o alopecia, espais de suport mutu i autoconeixement on se superen estigmes i es promou el dret d'escollir lliurement l'estètica

Marta Pérez Santos | @MPerezSantos

Un pèl, només pèl. Una fibra de queratina que es conforma en un fol·licle de la pell. Un pèl de més o un pèl de menys, depèn d'on hagi decidit fer-se visible o desaparèixer, pot donar lloc a multitud de debats en la intimitat, però també en un àmbit més públic. Si parlem de molts pèls, llavors el debat desapareix i s'imposa la norma. Saltar-se-la suposa un complex camí de comprensió cap a una mateixa i de profund apoderament, que finalment es tradueix en acceptació

i estima cap al propi cos. Hi ha qui ho vol afrontar col·lectivament.

Som Barbàrie són, de moment, dues dones amb almenys una cosa en comú: tenen barba. Mar Llop i Cristina Almirall es van conèixer casualment fa un parell de mesos i, aprofitant la sinergia que va sorgir, van decidir promoure aquesta iniciativa. El 23 de gener van organitzar a Barcelona la primera trobada oberta a altres dones amb barba. La reunió, a la qual van acudir al voltant d'una quinzena de dones, es va concebre com un espai de segu-

retat i intimitat on poder expressar tot allò que té a veure amb els pèls d'aquesta part del cos.

Segons Som Barbàrie, la trobada va ser molt emocionant: "Per a moltes dones era la primera vegada que parlaven de la seva barba. Dones que potser es depilen", comenta Almirall. "No és que vulguem que totes les dones es deixin barba. Que cadascuna faci el que vulgui, però que no sigui una pressió externa la que ens obligui a treure'ns aquests pèls". Afegeix que, entre els seus objectius, no hi ha demanar consentiment per inclou- »

» re's en la societat: "Estem dient que som aquí. No estem demanant permís a ningú per ser. Tenim barba i som Som Barbàrie".

Llop explica que moltes dones d'altres llocs han contactat amb elles aplaudint la idea, des del País Basc fins a l'Argentina: "Encara que algunes no hagin pogut venir perquè estan lluny, també han agraït la iniciativa". Per a ambdues activistes, la necessitat de col·lectivitzar aquesta realitat és urgent. Refermen que el projecte ha estat molt ben rebut i que la intenció és continuar reunint-se amb altres dones en el futur.

Visibilitzar l'alopecia

Amb seu a Barcelona i una trajectòria de dos anys i mig, l'associació A Pelo està formada per 150 persones amb alopecïa, 80 d'elles residents a Catalunya, que es reuneixen periòdicament i ofereixen assistència a altres persones que es troben en la mateixa situació. Tot i que A Pelo va ser pionera a l'Estat espanyol, actualment existeixen altres col·lectius consolidats a Madrid i les Canàries, segons explica Mari Carmen Suárez Rovira, cofundadora de l'entitat: "Sempre hem defensat que no volíem ser les úniques. El més interessant és que a cada província s'estableixi un nucli per poder reunir-se".

Elisabet Rodríguez Vicente, una altra de les cofundadores d'A Pelo, ha conviscut amb diferents fases de l'alopecïa des dels vuit anys. "Quan jo era petita la meva mare no va tenir suport de cap associació i li hauria anat molt bé", comenta. Quan les dues barcelonines van crear l'associació, l'objectiu va ser enfortir-se elles mateixes, mostrar-se i conèixer altres persones en la seva situació. Rodríguez afirma que els seus tres grans pilars són "donar suport, normalitzar i visibilitzar l'alopecïa". Totes dues activistes defensen que les dones calbes han de prendre les decisions que els facin sentir millor, però estant informades, sent conscients i triant lliurement. "Nosaltres sempre diem que portar perruca ha de ser una opció i no una obligació. Hi ha dones a les quals ni tan sols les han vist les seves famílies", afegeix Rodríguez. Com a projectes de l'entitat per al futur pròxim, tenen previst participar en el documental de la directora Sandra Román, *Mujeres*

calvas, que començarà a rodar-se al maig d'enguany.

Diagnòstics incerts, tractaments ineficaços

Tot i que no hi ha xifres exactes, es calcula que entre un 5% i un 10% de les dones tenen la síndrome de l'ovari poliquístic (SOP). Com a resultat d'aquest desordre, entre el 65% i el 75% presenten hiperandrogenisme, és a dir, alberguen un excés d'andrògens al cos. Una de les seves manifestacions és l'hirsutisme, que es defineix com l'augment del borrisol terminal en zones dependents d'andrògens. La seva avaluació clínica és subjectiva, ja que no es determinen unes causes concretes ni uns barems exactes amb els quals poder emetre un diagnòstic. Per a Almirall, a qui no convenç gens tot allò relacionat amb aquest concepte, es tracta d'un trastorn que

té a veure, fonamentalment, amb la bellesa. "El concepte d'hirsutisme es refereix a tenir pèls en llocs on 'no toca': barba, cuixes, mugrons o esquena. Quins llocs són aquests on no toca i per què no toca? Són zones on comunament els homes sí que solen tenir pèl".

Tot i que el SOP pot esdevenir en un augment exponencial del borrisol a la cara, una cosa no té per què anar associada a l'altra: "No totes les dones amb pèls a la cara tenim SOP", confirma Llop, "nosaltres dues ens hem fet proves i no en tenim". Tot i així, el personal sanitari recomana habitualment l'ús de la píndola anticonceptiva, que s'utilitza per tractar el SOP, com a mètode per regular la població de borrisol. "En la trobada ens vam adonar que a totes ens havien recomanat el mateix i que gairebé totes havíem seguit aquest tractament, que és molt ineficaç",

comenta Almirall, "jo el vaig fer durant un any, no em va funcionar i a sobre em feia sentir fatal".

Si parlem d'alopecïa, 5 de cada 10.000 persones la pateixen i, en aquest cas, tampoc existeixen di-

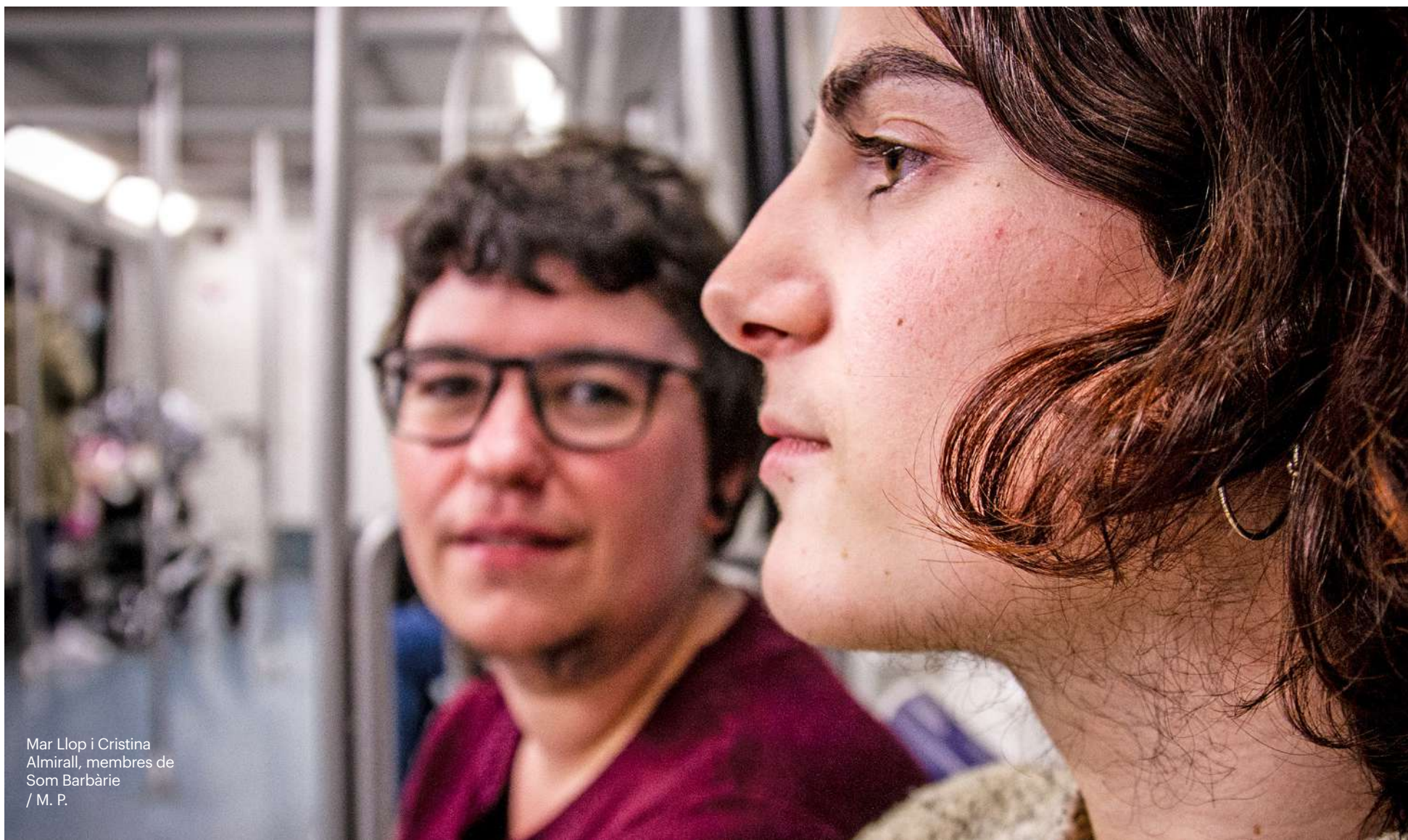
agnòstics clars ni tractaments que resultin gaire efectius. Hi ha multitud de motius pels quals es pot tenir alopecïa, des de desajustaments hormonals fins a desordres del sistema immunològic. La sanitat pública ofereix medicaments agressius que no són específics per a l'alopecïa, com

la cortisona. També d'altres que sí que ho són, com el minoxidil o la difenciprona, però la seva efectivitat és escassa. "Som conillots d'índies, van provant", es queixa Suárez, "són medicacions tremendament agressives, i si ho has de prendre tota la vida perquè si ho deixes el pèl torna a caure, cal valorar-ho".

Elisabet Rodríguez Vicente i Mari Carmen Suárez Rovira, cofundadores d'A Pelo / M. P.

"Les medicacions són tremendament agressives, i si ho has de prendre tota la vida, cal valorar-ho", afirma Suárez Rovira

Mar Llop i Cristina Almirall, membres de Som Barbàrie / M. P.

Rodríguez posa de manifest l'escassetat en la inversió per a la recerca de l'alopecia: "Els tractaments mèdics són exactament els mateixos que hi havia quan jo era petita, fa gairebé 30 anys", al qual Suárez afegeix que porta set anys en llista d'espera per a un nou tractament a l'Hospital Clínic de Barcelona. D'altra banda, també existeixen tractaments estètics que poden costar entre 6.000 i 10.000 euros i que, en molts casos, no són eficaços. Tampoc s'ofereix, per part de la sanitat pública, l'assistència psicològica que poden necessitar les pacients en aquesta situació.

Realitats que no es mostren, realitats que no existeixen

La pressió i els prejudicis als quals es veuen exposades aquestes dones fan que moltes necessitin buscar alternatives per poder conviure amb

la seva barba o amb la seva alopecia. Suárez, de l'associació A Pelo, explica que en tres mesos es va quedar completament calba i, amb l'impacte inicial, li va costar assumir-ho. "Quan finalment em vaig rapar, ho vaig fer dins del lavabo de la perruqueria i, en sortir del bany, ja portava perruca. Quan et passa, el primer que fas és ocultar-ho", comenta. Llop, de Som Barbàrie, diu que "el més difícil és amb gent que no et coneix, també a la feina: no és que hi hagi un rebuig directe, però et miren i no se'n parla".

Suárez explica que, amb l'arribada de l'alopecia, fins i tot va canviar de feina: "Actualment condueixo els autobusos d'aquí, de l'Hospitalet de Llobregat, i al principi també ho vaig amagar. Ara porto un any dient obertament que tinc alopecia".

La manca de referents dificulta que realitats com les que visibilitzen

Som Barbàrie o A Pelo puguin mostrar-se obertament. Tot i així, hi ha algunes dones calbes o amb barba que han fet pública la seva situació en els darrers anys. La revista estatunidenca *The Root* va publicar el gener de 2019 un vídeo en què la congressista dels Estats Units Ayanna Pressley feia pública la seva alopecia. Harnaam Kaur, activista i model britànica, és coneguda internacionalment i té una prominent i cuidada barba. Famoses com l'actriu Jada Pinkett Smith i la princesa Carolina de Mònaco han tingut alopecia i ho han fet públic. L'artista circense californiana Jennifer Miller porta barba i dirigeix la companyia Circus Amok. "El que fa Miller és visibilitzar les dones amb barba. No és que tingui un número de dona barbuda, sinó que ha inclòs la barba en la seva estètica i, a més, té el seu espectacle", aclareix Mar Llop.

Suárez emfatitza que contra el que de debò cal lluitar és contra tots aquests estereotips de dona deu. "Sortir-te una mica d'això costa, i també assimilar-ho tu mateixa", diu l'activista. Segons Almirall, en

realitat és una lluita contra el patriarcat, que imposa cànons de bellesa amb els quals tothom ha d'encaixar: "Hi ha uns límits. Pots ser grossa o prima, però no pots passar d'aquesta línia. Amb els pèls passa el mateix; la barba passa la línia de llocs on pots tenir-los".

El binarisme de gènere també es veu qüestionat quan una dona amb barba o calba es fa visible, afirma Llop, perquè no cap en l'imaginari col·lectiu: "El que estem fent és qüestionar aquest binarisme. Volem mostrar que no totes les dones som iguals, algunes són calbes, altres tenim barba i altres no tenen vagina". ●

Hi ha tractaments estètics que poden costar entre 6.000 i 10.000 euros i que, en molts casos, no són eficaços

"Volem mostrar que no totes les dones som iguals, algunes són calbes, altres tenim barba i altres no tenen vagina", destaca Mar Llop

La crisi aguditza els abusos en el treball migrant al Líban

Un informe de l'Organització Internacional del Treball i Amnistia Internacional acredita condicions de semiesclavitud en la feina de la llar de les dones migrades

Cristina Cabasés | @criscabases

L'ambaixada de les Filipines al Líban bull d'activitat. És un calorós dijous de principis de desembre i centenars de dones hi fan cua. El govern de les Filipines ofereix bitllets d'avió gratis a totes les treballadores nacionals que vulguin ser repatriades. Més d'un miler s'hi han acollit, pressionades per la profunda crisi econòmica que pateix el país, que ha encarat molt el cost de la vida mentre destrueix llocs de treball. La majoria de les dones que fan cua treballa en l'àmbit domèstic. Es tracta d'un sector que dona feina a més de 250.000 persones estrangeres al Líban, però ho fa en unes condicions d'extrema vulnerabilitat, gairebé de semiesclavitud. Plou, doncs, sobre mullat per a les treballadores domèstiques al Líban.

"Vaig començar a pensar en el suïcidi perquè em tenien tot el dia tancada a casa". Així narra una dona de Costa d'Ivori la seva experiència com a treballadora domèstica al Líban; un abús que ve possibilitat per l'anomenat sistema Kafala, que regeix la contractació de persones estrangeres al país. Segons aquest *modus operandi*, la persona contractada ve esponsoritzada pel patró o la patrona, qui n'esdevé responsable. Aplicat a l'espai privat-familiar, completament opac al Líban, propicia tot tipus d'abusos i maltractaments.

No és per falta d'informació. El Ministeri de Treball publicava el 2012 una guia on es detallaven els suposats drets que ostenten les treballadores immigrades. S'hi afirma que han de rebre la paga a final de cada mes, tenir un lloc privat on dormir, i gaudir del menjar i l'assistència en salut assegurats. També parla del dret a dimissió, del dret a tornar al propi país i del dret a gaudir d'un dia de festa a la setmana i sis de vacances a l'any. La realitat, però, és molt diferent.

Un informe constata la greu situació

L'abril de 2019, l'Organització Internacional del Treball (OIT) i Amnistia Internacional van publicar un informe, després d'entrevistar-se amb 32

treballadores domèstiques, en el qual recullen nombrosos casos d'abusos. Més de la meitat de les enquestades havien patit agressions verbals, físiques o sexuals. "Si obria la finestra i saludava altres treballadores filipines, la patrona de la casa m'estirava els cabells i em pegava", explica una de les entrevistades per l'OIT. La meitat de les treballadores reconeixen jornades de més de deu hores i manifesten que no tenen accés a serveis de salut i medicaments. Un 35% no té un lloc segur on dormir (dorm a la terrassa, a la cuina o a la sala d'estar) ni suficient menjar. Tampoc té descans setmanal. A més, moltes de les treballadores testimonien que se'ls va retenir el salari durant els tres primers mesos de feina per cobrir les despeses de contractació, una pràctica il·legal. D'altres segueixen sense rebre el sou fins i tot després. "És una mesura de coacció per evitar que m'escapi", raonava una treballadora etiop.

Es tracta d'un sector que dona feina a més de 250.000 persones estrangeres al Líban, en condicions d'extrema vulnerabilitat

Un 35% no té un lloc segur on dormir (dorm a la terrassa, a la cuina o a la sala d'estar) ni suficient menjar

La seva salut física i sobretot mental està en perill: a un terç de les enquestades no les deixen sortir de casa i les tanquen quan la família marxa. Fa quatre anys, cada setmana se suïcidava una treballadora domèstica al Líban. Actualment, la xifra de defuncions s'ha duplicat. El Centre Comunitari de Migrants (MCC, per les sigles en anglès) ha documentat de mitjana dues morts de treballadores domèstiques cada setmana, bé per suïcidi, bé intentant escapar.

L'MCC va ser creat per l'organització Moviment Antiracista (ARM, per les sigles en anglès) l'any 2011, amb l'objectiu d'oferir un espai segur per a les treballadores immigrades on poder organitzar-se, rebre formació i accedir a serveis legals i de salut. "El sistema Kafala s'ha d'abolir del tot. Després, caldrà crear unes lleis laborals que protegeixin els treballadors immigrants", diu Rahaf Dandash, membre de l'ARM i que treballa a l'MCC, mentre mira la porta. Està esperant que siguin les tres de la tarda perquè arribi tothom i comenci l'assemblea. L'abolició del sistema, però, no resoliria la necessitat econòmica que porta les treballadores a emigrar.

En aquest sentit, la difícil situació econòmica i financera al país afecta especialment les capes socials més vulnerables, entre elles les treballadores domèstiques. Moltes libaneses han perdut la feina els darrers mesos, les remeses de les famílies expatriades han deixat d'arribar i els bancs estan aplicant restriccions a la retirada de diners en efectiu degut a la manca de liquiditat en dòlars -divisa clau per a l'economia diària. Com a conseqüència, gairebé la meitat de les treballadores domèstiques, segons l'ONG KAFA (enough) Violence & Exploitation, no està rebent el sou i, les que el reben, són pagades en lliures libaneses. El valor de la moneda local respecte del dòlar al mercat de canvi no oficial -el que és realment representatiu, ja que és on canvien els diners- s'ha rebaixat en un terç. D'aquesta manera, les treballadores han arribat a perdre un 40% del sou -si hi sumem les comissions- quan canvien els diners a dòlars per enviar-los a les seves famílies.

Manifestació a Beirut
organitzada pel
moviment antiracista
/ HASSAN HAMOUN

La difícil situació econòmica al país afecta les capes socials més vulnerables, entre elles les treballadores de la llar

Al 94,3% li requisen el passaport en arribar al país i sovint les famílies contractants no accepten retornar-lo

Donada aquesta situació, moltes volen retornar als països d'origen; però no és fàcil, especialment per les que no estan regularitzades administrativament perquè han escapat dels seus llocs de treball o perquè no els han renovat els papers. A més, al 94,3% de les treballadores, segons l'OIT, els requisen el passaport en arribar al país i sovint les famílies contractants no accepten retornar-lo. "Molts cops els fan xantatge o els demanen diners a canvi", explica Dandash.

"Moltes organitzacions estem intentant ajudar les treballadores que volen tornar als seus països", relata Zeina Ammar, companya de Dandash a l'ARM. "Però moltes treballadores tenen moltes pendents pel fet de tenir els documents de residència caducats o no tenen diners per a un bitllet d'avió", afegeix. La llei diu que hauria d'assumir la despesa la persona contractant, però molts cops no és així. ●

Anar a la 'mani' amb la cuidadora

Les protestes que està vivint el Líban són una esmena a la totalitat del sistema polític que governa el país, però, de moment, no totes les lluites hi estan trobant el seu lloc. "La revolució està obrint una porta", explica Rahaf Dandash, membre del Moviment Antiracista (ARM, per les sigles en anglès). L'organització vetlla pels drets de les persones migrades: fan xerrades al carrer en què es parla del sistema Kafala, creen crits sobre els drets les treballadores migrants i convoquen contramanifestacions quan es troben amb una concentració racista a Beirut. També s'han pogut veure alguns cartells a favor dels drets d'aquest col·lectiu a la manifestació pels drets laborals que va tenir lloc recentment.

Les ONG es queixen que entre les manifestants libaneses no hi

ha gaire conscienciació sobre el problema. Des de KAFA expliquen que hi ha famílies que participen de les protestes i que tenen una treballadora a casa però que no relacionen la demanda dels seus propis drets amb els drets de les treballadores que tenen a casa. "Estan pendents dels seus problemes i no hi pensen", ens explica Ghina Al Andary. "Algunes fins i tot porten la treballadora a la manifestació perquè porti el nadó en braços", es lamenten des d'ARM. No es preveu una solució ràpida per a les condicions de les treballadores de la llar. "La situació econòmica no millorarà en molt de temps", preveu Zeina Ammar. Són conscients d'invertir-hi els pocs recursos que tenen encara que el context del país sigui greu. "Seguirem treballant, però tot això trigarà anys", conclou Dandash.

Dones que lluiten a Chiapas

Les zapatistes s'enfronten dia a dia a les profundes resistències masclistes instaurades a les comunitats, on encara abunden autoritarismes, discriminació i violència

Clara Basiana | @clarabasiana

L'alçament zapatista de 1994 a Chiapas va confrontar la construcció d'un model polític i social d'emancipació col·lectiva amb l'herència enquistada de 500 anys d'opressió i explotació dels pobles indígenes. És en aquest procés -de recuperar l'autonomia; de reorganitzar-se de manera horitzontal; d'acollir la diversitat d'orígens, llengües i cultures del territori; de defensar la idea que "la terra és per a qui la treballa"; de qüestionar les estructures del poder colonial, capitalista i patriarcal- que les dones zapatistes encaren canvis profunds en les seves formes de viure i entendre la vida.

"Abans, quan el zapatisme se situava en la clandestinitat, les dones no participaven, no se les tenia en compte ni podien tenir un càrrec com a representants del poble", recorda Gimena, membre d'una de les comunitats. Però amb la creació dels caragols i les juntes de bon govern -les estructures d'autogovern en territori zapatista- es consolida un sistema rotatiu de representativitat que garanteix la paritat en termes de gènere i la presència de totes les ètnies que hi viuen. Les diferents instàncies de govern s'organitzen en assemblees locals, municipals i de zona, i s'encarreguen de gestionar els recursos i coordinar-se entre pobles.

Com explica Elsie, del caragol La Realidad, l'aprenentatge en aquests espais comunitaris de presa de decisions no ha estat fàcil. D'una banda, ha topat amb la manca d'experiència de les mateixes dones: "Algunes companyes diuen que no saben com fer-s'ho, però a mesura que ocupem aquests càrrecs n'anem aprenent", subratlla. D'altra banda, i sobretot, ha topat amb profundes resistències masclistes instaurades a les comunitats, reticents a cedir espais que tradicionalment han estat només dels homes.

Tal com analitza la sociòloga mexicana Alma Padilla, malgrat que hi ha hagut avenços significatius en la participació política de les dones zapatistes, encara es veu limitada per la càrrega de cures de les criatures, la subordinació de gènere reforçada amb el monolingüisme i l'analfabetisme, així com la manca d'una participació real en les assemblees. En aquest punt, el paper de les noves

generacions, que ja han crescut en les escoles autònomes i els seus valors, és clau per normalitzar la presència de les dones a totes les esferes de la quotidianitat, així com per legitimar la seva veu en la defensa de drets.

Tasques pendents en equitat

"Alguns homes no han entès que tenim drets com a dones", lamenta Guadalupe, del caragol Morelia. Certament, la participació activa de les zapatistes en els espais de gestió i organització és una eina imprescindible per combatre la marginalitat, les violències masclistes, els contractes matrimonials obligatoris, la maternitat innegociable, la manca de drets reproductius, la nul·la atenció sanitària, l'exclusió de l'espai públic, la impossibilitat d'heretar la terra i les experiències de càstig, rebuig i repudi a les quals han estat exposades durant centenars d'anys. Tota una sèrie de reptes pendents que impliquen que les dones facin passos endavant a la vegada que els homes en fan enrere. "Tot i que són zapatistes, els costa i no deixen sortir de casa la seva dona, la seva filla, les seves ger-

manes... Però nosaltres, com a dones, fem front a aquestes dificultats i ho expliquem als nostres pares i marits perquè ho puguin entendre", afegeix Gimena, tot assenyalant les problemàtiques a què s'enfronten diàriament.

La cultura maia -mare de les comunitats indígenes zapatistes- defensa la complementarietat entre homes i dones com un element central de la seva cosmovisió, però la influència indestruïble del capitalisme i els dogmes de la religió cristiana han utilitzat aquests valors ancestrals per justificar la divisió sexual del treball i l'explotació de les dones a les comunitats. Aquest fet, estudiat per l'antropòloga mexicana Mercedes Olivera, ha atorgat històricament una posició de privilegi als homes, que han construït la seva masculinitat servint-se de l'autoritarisme, la discriminació i la violència envers les dones i les criatures. Aquestes actituds, tal com argumenta Olivera, "s'incrementen amb l'augment desmesurat de l'alcoholisme, refugi simbòlic en contra de les tensions de la pobresa, la discriminació i la guerra".

Escut contra les violències

A Chiapas i arreu, el consum abusiu d'alcohol és utilitzat com un recurs habitual a l'hora de justificar in comptables violències masclistes quotidianes. Per això, la lluita contra el seu consum ha estat un dels principals reclams de les indígenes, també a l'hora d'elaborar la llei revolucionària de dones (LRM), impulsada el 1993 per la comandanta Ramona, la primera dona dirigent de l'Exèrcit Zapatista d'Alliberament Nacional (EZLN). Aquest document jurídic, després de l'esmena de l'any 1996, recull fins a 31 demandes de les dones zapatistes en forma de drets individuals i col·lectius per fer front a les situacions de vulnerabilitat a les quals han estat sotmeses sistemàticament.

L'antropòloga mexicana Gisela Espinoza sosté que "la segona versió de l'LRM emfatitza en la igualtat, la llibertat de moviment i acció, la no-violència i el respecte de les dones com a subjectes socials". Tanmateix, la periodista Rosa Rojas, especialitzada en les comunitats indígenes del país, reflexiona sobre la influència de la normativitat i el moralisme religiós tant en el text com en les seves realitats. Rojas considera especialment controvertits els articles que es refereixen a la

Han topat amb fortes reticències a cedir espais que tradicionalment han estat només dels homes

El consum abusiu d'alcohol és utilitzat com un recurs habitual a l'hora de justificar in comptables violències masclistes

Dues-centes dones rebels van desfilar pel camp Huellas del Caminar de la Comandanta Ramona, durant la Trobada Internacional de Dones que Lluiten / PAULA CASTELLSAGUÉ

“norma de la societat indígena”, apel·lant als usos i costums dels seus pobles. “Les tradicions que s’inscriuen en la més pura lògica patriarcal hem de canviar-les, encara que siguin les dones qui les defensin i contribueixin a perpetuar-les”, raona, i insisteix, “ja siguin tradicionals índies o mestisses o blanques o catòliques o musulmanes”.

És amb aquesta voluntat de canvi que les dones zapatistes aposten per la llei com un escut bàsic contra les violències que durant tant de temps han colpejat els seus cossos; com una proposta de mínims per la seva seguretat que, tot i no partir d’una coherència total amb la seva lluita, aspira a un horitzó de transformació social i política.

Construint rebel·lies
Amb tot, una prova pràctica dels avenços de la lluita zapatista és que, des dels seus inicis, no s’ha produït ni un sol feminicidi al seu territori. “Fins ara, cap dona ha mort per violències masclistes”,

Les dones zapatistes aposten per la llei com un escut bàsic contra les violències que tant de temps han colpejat els seus cossos

Elles s’han fet un lloc als espais polítics i militars que els corresponen, han assumit càrrecs i funcions

adverteix Guadalupe. I és que 26 anys de resistència -a remolc d’herències socials d’opressió, pobresa i vulneracions de drets humans- han permès construir una manera alternativa de viure, malgrat que moltes vegades les velles tradicions s’aferrin a les noves normes en construcció. “No és fàcil”, apunta Gimena mentre avalua els esforços que han fet les dones a la comunitat d’Oventik per escapar de la subordinació de gènere, “és una situació que ens ha arrossegat durant segles”.

Des de l’açament zapatista, elles s’han fet un lloc als espais polítics i militars que els corresponen, han assumit càrrecs i funcions, han après a defensar-se i a defensar els seus drets. Elles, que s’autoanomenen “dones que lluiten” i no feministes; perquè han decidit alçar la seva veu en un món que els l’ha pres, amb discursos hegemònics que no les representen. Elles, que a poc a poc i des de baix a l’esquerra segueixen construint rebel·lies en un entorn hostil. ●

KAMILOSETAS MUSKARIA

distribuïdora llibertària
www.nodo50.org/kamiloasetas
kamiloasetas@nodo50.org

La **Directa** utilitza els serveis de

foli verd

gràfiques

C/ de la Llibertat 44, Barcelona
foli@foliverd.net

ger ENTITAT CULTURAL I ESPORTIVA

C/ del PI 25, Ribes (Garraf), Països Catalans
08810. Tlf: 93 896 12 00. ger@mesvilaweb.com

...aquest estiu posem la directa amb la nova web
www.entitatger.cat

productes de la terra

El portal de venda de productes dels PPCC

www.productesdelaterra.cat

COL·LECTIU RONDA

assessorament **JURÍDIC** a **PERSONES** i entitats d'economia **SOCIAL**

www.cronda.coop

EXTRACTIVISME EN PERSPECTIVA: DEL COLONIALISME A LES CIMERES DEL CLIMA

Les relacions entre les estructures de poder i els recursos naturals de l'actual model neoliberal poden dur a un horitzó d'apartheid ecològic en molts llocs del món

Sonia Andolz | @soniaandolz

Professora de política internacional a la Universitat de Barcelona

Sergi Cot | @sergicot

Químic especialitzat en química sostenible

El 1962 l'Assemblea General de les Nacions Unides aprovava la resolució 1803 sobre el que va anomenar la "sobirania permanent sobre els recursos naturals". En ple context de descolonitzacions, les Nacions Unides donaven suport oficialment a tots els processos d'autodeterminació i recomanaven a les potències colonials acompanyar el dret dels pobles autòctons a decidir sobre el seu futur, la seva població, la seva terra i els recursos naturals que en poguessin sortir. Aquesta resolució es basava, doncs, en el "dret inalienable de tot estat a disposar lliurement de les seves riqueses i recursos naturals".

En aquell moment, un nou actor internacional començava a estructurar-se: el Moviment de Països No Alineats, molts d'ells nascuts de les descolonitzacions. L'organització reclamava en la declaració fundacional (Bandung, 1955) el seu dret a la neutralitat respecte als blocs de la Guerra Freda, però també el dret a escollir el seu camí cap al desenvolupament. En paral·lel, el monopoli de set empreses d'extracció de petroli, les anomenades Seven Sisters ('set germanes'), va desencadenar la creació el 1960 de l'Organització de Països Exportadors de Petroli (OPEP).

En aquest escenari ple de nous estats perifèrics que començaven a reclamar els seus drets i lloc en el món, les majories a la seu de l'ONU van canviar i l'Assemblea General va aprovar una sèrie de resolucions favorables a l'anomenat Tercer Bloc (en referència als dos blocs de la Guerra Freda). En la mateixa línia, la Conferència de l'ONU

sobre Comerç i Desenvolupament (UNCTAD) inicia el 1964 una nova via pels països del sud global basada en la sostenibilitat i un ús responsable dels recursos naturals. Aquesta força motora del sud no va durar gaire i no va implementar del tot les mesures aprovades, però va aconseguir elaborar una legislació internacional sobre els drets i la relació dels pobles indígenes amb els territoris on viuen.

És precisament la relació que cada civilització ha tingut amb l'ús de la terra, la biodiversitat i els ecosistemes el que ha generat els grans conflictes històrics. Or, plata, sofre, carbó, petroli, gas natural, coltan, urani o liti, entre molts altres, han estat protagonistes de diferents èpoques històriques en què l'accés a aquests recursos marcava no només el tipus de desenvolupament sinó la posició i el poder que cada classe social tenia en la societat. Tot i així, és la civilització actual la que, principalment des de la Revolució Industrial, inicia un ús accelerat i múltiple de tots els recursos possibles, agreujant exponencialment la crisi ambiental fins a l'actualitat.

Aquesta acceleració econòmica i producció frenètica van lligades a una necessitat desbocada de matèries primeres que condueixen a augmentar-ne l'extracció. L'anomenat *peak oil* -el moment de la història en què s'extrau la màxima quantitat de petroli possible i que alguns estudis situen cap al 2010- duu el sistema internacional a entendre que és necessària una transició progressiva cap a les energies renovables. Contradictòriament, les instal·lacions per generar aquestes renovables,

així com els cotxes elèctrics, necessiten utilitzar molts metalls o elements finits. Arran de l'anomenada globalització tecnològica i la irrupció de l'era de la informació actual, que fa possible l'accés a dispositius mòbils a milers de milions de persones d'arreu del món, es requereix l'extracció de metalls de transició i metalls del bloc p (tous i amb punts de fusió baixos).

Aquest extractivisme mundial dominat pel sistema capitalista neoliberal condueix cap a un present de lluites múltiples i globals en defensa del territori i l'horitzó d'un futur amb situacions d'apartheid de recursos naturals en molts països on irrompin opcions ecofeixistes. En aquesta situació, hi ha una gran responsabilitat històrica per part dels països del nord, i per extensió de les grans multinacionals, cap als del sud global en la seva permanent deslocalització de les emissions de gasos d'efecte hivernacle sota mercats globals d'emissions i negocis de compravenda de bons d'emissió, els negocis de l'emergència climàtica.

El panorama actual, marcat a escala internacional per l'Agenda 2030 de l'ONU, no és gens esperançador. Els estats i les multinacionals continuen alimentant el sistema econòmic que els enriqueix. El debat hauria de dur inequívocament a repensar el model, que no pot continuar creixent sense límits ni sense acceptar-ne les responsabilitats i conseqüències. Ja no es tracta només d'assegurar la sobirania de cada poble sobre la terra que habita sinó de protegir, col·lectivament, la relació dels humans amb aquesta, per un futur digne i per combatre el repte actual de l'emergència climàtica. ●

Ludoteca
Casa Bloc de
Sant Andreu
de Palomar,
Barcelona

Quan jugar és més que un joc

ONG i associacions d'arreu de Catalunya ens expliquen projectes que aposten pel joc com a eina d'integració social i de promoció d'un oci saludable i responsable

Berta Coll | @La_Directa

“Recordo que vam organitzar una sessió oberta de jocs de taula en una vereda, a Colòmbia. En acabar una partida, un avi em va abraçar i es va posar a plorar. Em va donar les gràcies perquè ell mai no havia jugat”. L'educadora més veterana de la ludoteca Casa Bloc, Mercè Castaño, atresora aquesta escena a la memòria, i l'explica per il·lustrar que el joc ens obre a la vida. Fidel a aquesta convicció, ha acompanyat totes les generacions d'infants que, des del 1984, han passat per l'espai situat al barri de Sant Andreu de Palomar, a Barcelona.

“Quan jugues, t'alliberes; deixes enrere pors i prejudicis”, assegura Castaño amb una veu ferma que parla des de l'experiència. L'acompanyen les altres dues treballadores de l'equipament, Noemí Calvo i Laura Romero, que s'adhereixen a les seves paraules. “Jugar és divertir-se, aprendre, evadir-se”, diu Calvo, que té clar que els jocs no poden ser cap obligació. Les creadores del podcast *Play Like a Pank*, Cati Hernández i Noemí Blanch, comenten que, jugant, “explorem el món i n'inventem de nous”. Van crear aquest podcast per reivindicar el poder del joc i fer-ne divulgació des d'una mirada feminista.

El president de l'associació Ayudar Jugando, Marc Travé, celebra que, quan juguem, ens podem equivocar. “El joc ens permet aprendre a moure'ns en un marc normatiu, però no ens lliga a cap conseqüència. Si he fallat, el pitjor que em pot passar és perdre la partida”, explica Travé. El joc crea un espai regit per unes normes pròpies. Quan juguem, entrem en un lloc especial que es coneix també com el “cercle màgic”, una expressió que va proposar el filòsof holandès Johan Huizinga a l'obra *Homo ludens*, en referir-se al joc com a fenomen cultural.

El mot *joc* ens fa pensar en els infants. La societat ens hi empeny. S'entén, socialment, que els primers anys de vida són aquells que destinem a jugar. La Convenció sobre els Drets de l'Infant, de fet, “situa el joc com un dret fonamental, al mateix nivell que l'educació, l'alimentació i la salut”. Ho explica Anna Garcia, l'encarregada de gestionar les set ludoteques que pertanyen a la Generalitat i, també, de fer el seguiment general de la resta de ludoteques catalanes. Castaño es lamenta que “arreu del món, molts infants només treballen”, i diu que cal esforçar-se per fer arribar el joc a tots els nens i nenes.

Ara bé, els jocs són només per als infants? Les divulgadores de *Play Like a Pank* estan convençudes que no, que “l'im- »

» puls de jugar no caduca”. Expliquen que “jocs per a adults n’hi ha hagut sempre, des del famós Senet, un joc egipci del 2600 aC, fins a clàssics com el dòmino o la brisca”. Tanmateix, encara pesa la idea que jugar no és cosa de grans. Segons la responsable de la ludoteca Les Bernardes (Salt), Helena Rubio, un dels entrebancs és que “alguns pares van jugar poc durant la seva infància i no saben quin paper té l’adult dins el món dels jocs”. Travé creu que tothom té la necessitat de jugar i que, a poc a poc, s’està erradicant el prejudici que frena els adults a l’hora d’asseure’s davant d’un joc.

La popularitat dels jocs de taula i dels jocs de rol, de fet, ha crescut aquests últims anys. Només cal mirar imatges del festival Dau Barcelona, que es va celebrar el cap de setmana del 23 i 24 de novembre. S’hi veuen taules i taules de gent que juga. Hi ha molts adults, de totes les edats. Si algú no avesat a aquest tipus d’ambients va anar al festival, segur que va quedar sorprès: l’aire de la fàbrica Fabra i Coats desprenia olor de complicitat, de companyonia. Passa una cosa semblant a les ludoteques, que són, en paraules d’Anna Garcia, “espais privilegiats de trobada, de solidaritat”.

Com s’explica, aquesta popularització dels jocs de taula? Algunes veus de l’opinió pública l’han vista com una resposta a l’ús excessiu que fem, entre totes, de la tecnologia. Han titllat els jocs de taula, així com altres jocs més tradicionals, de bona alternativa als videojocs. Altres persones, però, creuen desmentit fer servir l’expressió “alternativa”, perquè d’aquesta manera oblidem que el món dels jocs de taula existeix des de molt abans que els videojocs i podem caure en l’error de pensar que només han aparegut per solucionar el problema de la tecnologia.

Sigui com sigui, “la societat està veient que el joc és una eina boníssima, i cada vegada més instituts, escoles i empreses el fan servir per treballar la cohesió de grup”, comenta Rubio. Travé explica que el 2003 els membres d’Ayudar Jugando eren una colla de “friquis” i que, al llarg d’aquests quasi vint anys, s’hi han unit psicopedagogues, educadores especials i professores, entre d’altres. “S’ha anat diluint la imatge -mai real, però sí prototípica- que els aficionats als jocs de taula i de rol som persones rares”, afegeix.

El joc, eina d’inclusió social

Al barri de Sant Andreu, a prop de la ludoteca Casa Bloc, fa uns dos mesos es va obrir un nou centre d’acollida de joves migrants no acompanyats, que venen sols. És un centre d’urgència; hi entren quan acaben d’arribar. Encara han de passar la prova del canell que els determinarà una edat. Són menors que han hagut de fer d’adults.

Des de la ludoteca ja estan treballant “perquè s’obrin a l’entorn i s’hi integrin”, diu Castaño. Els dimarts i dimecres, a partir de quarts de vuit de la tarda, és possible entendre vivencialment la força del joc com a eina d’inclusió social. Calvo, entusiasmada, narra una escena habitual: una colla de joves del centre d’acollida seu entorn d’una taula, en-

La ludoteca de Salt (el Gironès), que és una ciutat amb un alt percentatge de població migrada, també ha esdevingut un servei potent d’inclusió social

Ludoteca
Casa Bloc de
Sant Andreu
de Palomar,
Barcelona

voltant el joc The Mind, i quan tiren una carta n’han de dir el número. No entenen ni parlen la llengua, encara, però a través de jocs es comuniquen. Aquestes són els primers passos del procés d’inclusió. Més endavant “s’aniran buscant més punts de trobada perquè es relacionin amb altres joves”, explica Calvo. A més, aprofitant que la ludoteca és una entitat consolidada, les educadores intenten normalitzar l’arribada d’aquests joves. Vetllar perquè el veïnat ho toleri a vegades és una tasca difícil, però, segons Laura Romero, “és important que les famílies vegin que, de la mateixa manera que nosaltres cuidem els seus infants, també acompanyem aquests nens i nois”.

La ludoteca de Salt, que és una ciutat amb un alt percentatge de població migrada, també és un servei potent d’inclusió social. Hi conflueix gent de moltes procedències, de diversos estatus econòmics i de totes les edats perquè s’hi ofereix un programa familiar que convida mares, pares, àvies i avis a jugar amb els infants. “És un dels únics serveis que aconsegueix que totes aquestes persones, ben diferents entre elles, convisquin i facin una activitat comuna”, explica Rubio.

Potser és l'hora de donar una ullada a les darreres vacances de Nadal amb sentit crític i plantejar-nos què significa jugar, perquè no només vol dir consumir

Després de parlar amb quatre adults que hi porten infants, es pot intuir una opinió general rotunda: la feina que s'hi fa és excel·lent i suposa un gran enriquiment per als nens i nenes. Hayat Amannach ressalta que el seu fill gran, que és bastant tímid, a la ludoteca "treu el que té dins, s'expressa més". L'àvia Ruth Molina diu que jugar els va bé "per ser més creatives i actives i per aprendre a respectar la diferència". Rodrigue MBakop, que és pare d'un nen que va a una escola d'educació especial, troba positiu que el seu fill "es relacioni amb gent que no coneix, que surti del seu entorn".

L'associació Ayudar Jugando ha impulsat activitats d'acció directa en centres amb infants en situació de risc d'exclusió social, com el Casal Jove Atlas del Raval. Travé explica que treballen a través de jocs com Los hombres lobo de Castronegro, en què uns quants jugadors són els assassins i han d'aconseguir matar tota la resta. Comenta que, al principi, els grups solen formar petits guetos, perquè els nois s'agrupen per proximitat cultural. Durant la primera partida, cadascú defensa els seus amics, però les cartes dels assassins no entenen aquestes separacions i creen una complicitat oculta. Quan es moren, descobreixen que l'home llop que els ha matat és el seu amic. A la segona partida, comencen a escoltar-se entre tots. "Es trenquen barreres i es forja un vincle que continua quan el joc s'acaba", segons Travé.

El joc, motor de transformació

"Quan jugàvem al 'mercat', els infants cridaven: 'El quilo, el quilo!'. Ja no ho fan, perquè els pares compren a les grans

superfícies. Ara deixen els aliments de joguina en una taula i s'assorteixen". Amb aquesta anècdota, Castaño posa de manifest que les criatures reproduïen el que veuen. Recorda que els primers infants que va tenir a la ludoteca, fa uns trenta anys, eren els fills dels militars perquè Sant Andreu era una zona de casernes, i jugaven a dispersar manifestacions perquè, des de la finestra, veien com els seus pares ho feien. "Ara, fa poc, uns nens jugaven a ser antidisturbis", afegeix Calvo.

A través del joc, però, també es pot educar en valors i donar eines als infants perquè no caiguin en estereotips i siguin persones amb consciència social. A la ludoteca de Salt compren joguines "neutres i representatives de totes les cultures", segons Rubio. Aposten per treballar el vincle amb l'entorn i el territori, ja sigui fent trobades intergeneracionals, col·laborant amb casals de gent gran o realitzant projectes que facin pensar, perquè els infants s'adonin "que ells també poden incidir-hi", com diu Calvo. Per exemple, a la ludoteca Casa Bloc estan fent una activitat d'imaginar com seria la construcció de la ciutat que volem. "Amb materials reciclats, han de crear els espais que voldrien trobar a Barcelona", exposa Romero.

El joc, i no tant la joguina

Les creadores de *Play Like a Pank* remarquen que cal distingir el joc de les joguines, perquè "les joguines ens ajuden a jugar però cal tenir clar que, en cap cas, com més joguines, més joc". Creuen perillós massificar les criatures amb un excés de joguines; cal fer-ne un ús intensiu. "Ens porten jocs que no s'han obert perquè les criatures no han donat l'abast", comenten les educadores de la ludoteca Casa Bloc, que organitzen tallers de fabricació de joguines per escampar la idea que no cal gastar-se gaires diners per tenir un joc divertit.

Potser és l'hora de donar una ullada a les darreres vacances de Nadal amb sentit crític i plantejar-nos què significa jugar, perquè no només vol dir consumir. Potser és el moment de recordar que jugar no és fer coses "perquè sí", com deia Antoni Tàpies, sinó que jugant, jugant, ampliem el camp de la nostra visió, del nostre coneixement. Jugant, jugant, diem coses i n'escoltem, despertem aquell qui s'ha adormit, ajudem a veure aquell qui no en sap o aquell a qui han tapat la vista. ●

Un jove jugant al festival DAU 2019
/ MARIANO HERRERA

malalletra

Uns ulls que encendran revoltes

El relat de Maria Ferotge | @mariaferotge

Aquella nit em van robar el son els teus ulls deserts, que ara contemplo des del cantó on tants cops ens han volgut abatre. Oberts com dues taronges, avui, omplen de vida un pòster enorme trencat només en algunes franges, a conseqüència del desgast de la tela pel pas del temps. A la imatge hi apareixen dos rostres, el teu, de cara, i un altre, en segon pla i de perfil. Damunt hi ha escrit un paràgraf en anglès, en el qual ja gairebé no es llegeix res sobre la teva història.

La llum natural il·lumina amb determinació l'enorme cartell, el qual cobreix bona part de la façana del camp de refugiades, just al costat d'on està situada la porta d'entrada de l'edifici. Al davant, un mur farcit de pintades que fan de crits a les parets recorre gairebé tot el carrer, fins a arribar a una torre de vigilància, situada en un dels seus extrems. Enlloc hi ha la presència de verd perquè els colons un dia van decidir arrencar i cremar-nos les oliveres que ens netejaven l'aire i abraçaven els camps que teníem al voltant.

El dia que et vaig conèixer era mig matí i el sol picava amb força. La calor indesitjable feia que hagués de fer un sobreesforç per concentrar-me en escoltar les dades que em facilitava l'Akeem, el director del camp, per tenir material per elaborar l'informe que m'havien demanat.

-Portem entre 100.000 i 200.000 persones assassinades d'ençà que va començar la *catàstrofe*.

-Com pot ser que hi hagi un marge de 100.000 persones que no se sàpiga si estan vives o mortes?

-Encara no hem tingut temps de comptabilitzar els morts ni de plorar-los.

-Qui és el nen del pòster? -vaig preguntar, al mateix temps que un home sortia per la porta del camp. Quan va acabar de fer girar la clau del pany, l'home, qui estava d'esquena a l'Akeem, es va quedar una bona estona observant-nos i escoltant més xifres i dades que el darrer ens facilitava.

Aleshores, bruscament, l'Akeem va doblegar les cames per recollir el bolígraf que li acabava de caure, i va ser quan va topar amb la cara de l'home, qui li va aguantar uns segons la

/ MERCÈ MORENO

mirada i va marxar sense dir ni una sola paraula. Totes les que l'escoltàvem ens vam adonar que alguna cosa rellevant li havia succeït quan ens va dir, amb una veu tremolosa, que havia d'anar al lavabo. Vam esperar mentre jo observava el teu rostre.

L'Akeem va tornar on érem, fumant de manera impacient i amb els ulls humitejats.

-Seguim. Ja s'ha acabat la pausa -va dir com si no hagués passat res.

Aleshores ens va explicar que aquell home que ens havia mirat tant era el teu pare i que tu eres el nen del pòster.

Et deies Abdul Obeidallah i tenies dotze anys quan un soldat va disparar contra el teu cos vestit amb l'uniforme escolar, des de la torre que veig des d'on soc. El teu cos va caure, mentre et besava, suaument, la mort. Vivies en aquest camp de refugiades amb tota família, la qual va haver de fugir de casa amb el que portava posat aquell terrible 1948. Any en què el teu poble, on mai va poder tornar ningú de vosaltres, va ser arrasat per les tropes israelianes. Al soldat que et va assassinar no li va passar res, perquè va al·legar que es va defensar d'una pedra que suposadament tu li vas llençar, des d'una distància que ni la persona més forta del món hi podria arribar.

Quan l'Akeem ens relatava la teva història no va poder retenir l'emoció i ens va dir:

-De vegades se m'oblida que darrere de cada nombre de morts hi ha una història amb cara i ulls, i un munt de sentiments trasbalsats.

Cap de nosaltres va gosar obrir la boca durant tot el matí. Alguna cosa s'havia trencat per endinsar-se a les nostres profunditats. No et coneixíem, però, des d'aquell dia, cap de nosaltres t'ha oblidat.

Mentre traço amb delicadesa els teus ulls sobre el paper, arreu del planeta, altra gent que no et coneix, alça barricades de tendresa contra aquell acte injust i contra tants d'altres. Et tornem la mirada i el somriure, Abdul. I malgrat que no et podem fer renéixer, seguim amb el combat del llapis, del boicot i de les pedres, fent l'impossible perquè demà, quan despertem, tota la realitat que ens embolcalla sigui diferent. ●

Qui no s'anunciarà mai a la Directa?

empreses de l'Ibex-35
partits polítics
grans multinacionals

**200.000 visites úniques al mes
més de 3.000 subscriptores**

publicitat@directa.cat

**Anuncia't
a la Directa!**

ressenyες

Del testimoni a la terra

Elena Maravillas | @ElenaMaravillas

Fa just un any que es va publicar *Fugir era el més bell que teníem*. Marta Marín-Dòmine va plantejar aquesta novel·la en la línia de recerca que treballa des de fa dècades en les universitats de Wilfrid Laurier (Ontario, Canadà) i Barcelona. La seva aproximació a les representacions artístiques de la memòria i la literatura testimonial són un eix transversal en els seus treballs i recerques. Aquest text és, a més, la seva primera obra literària, i té com a punt de partida el testimoniatge propi.

“La memòria també pot ser d’allò que no ha succeït mai”. Què és, en veritat, allò que ens conforma com a individu, com a poble? *Fugir era el més bell que teníem* no ha estat escrit per respondre a aquestes preguntes, sinó per fer més complexa l’experiència i formular-ne infinites més. Qui som, de què s’alimenta aquest concepte, quina és la materialitat d’aquesta idea, on podem trobar-la, a quins llocs de nosaltres mateixes, a quins llocs ens porta, a quines vivències, quins replecs troba la memòria per instal·lar-s’hi. Què és la memòria?

Marín-Dòmine genera un diàleg entre el

passat i el present a través de les seves reflexions i les memòries del seu pare, ja mort. Els relats s’entrellacen per dibuixar, a poc a poc, el panorama d’una Catalunya minada per la derrota de la guerra i l’exili. Però, de què parlem quan anomenem un territori? Sent Catalunya el punt central del text, es perfilen altres territoris marcats igualment per l’exili, i es converteix en un dels passadissos que recorren els escenaris presents en la novel·la.

Migrar significa tenir la capacitat de multiplicar els espais en els quals es viu. Una casa en el lloc d’acolliment és els camins que es van caminar per arribar-hi i, alhora, l’absència de la llar primigènia. Però la narradora no es construeix a si mateixa mitjançant la veu de l’exiliada, sinó de l’errant. Contraposa la seva decisió de fugida a la impossibilitat d’elecció del pare i de tantes altres exiliades. Tots dos (filla i pare) coincideixen en la no pertinença al lloc al qual arriben, en la pertinença a un lloc que ha deixat d’existir. Perquè els llocs no són mers paisatges, els llocs són les coses que hi passen. ●

LLIBRE
Fugir era el més bell que teníem
Marta Marín-Dòmine
Club Editor, 2019
224 pàgines

Vida contra barbàrie

Núria Sancho | @nsanchoa

Com serà la vida a Catalunya, d’aquí deu o quinze anys, si desatenem tots els senyals que ens alerten d’un canvi climàtic cada cop més accelerat? Aquest és l’escenari que planteja Jordi Pueyo a *Segona Vida*, una novel·la que ens recorda a les ficcions futuristes de Manuel de Pedrolo alhora que defuig l’etiqueta “distopia” que tant s’ha popularitzat darrerament. Perquè ens parla de nosaltres mateixes d’aquí a uns anys, abocades a una catàstrofe ambiental d’efectes devastadors davant la qual els governs intenten treure profit.

A través de la ficció política, l’autor aborda temes d’actualitat com la crisi ecològica i la resposta popular. I ho fa apostant per l’ecofeminisme com a fil conductor, alhora que compta amb un prefaci de David Fernández i un postfaci de Yayo Herrero, amb qui Jordi Pueyo comparteix inquietuds i activisme.

En definitiva, una obra escrita des de les preocupacions i experiències personals de l’autor amb voluntat de reconèixer i reinterpretar molts dels fenòmens que ens interpel·len com a societat. ●

LLIBRE
Segona Vida
Jordi Pueyo i Tapias
Llibres de l’Índex
2019
188 pàgines

La veritat sobre les ‘fake news’

Albert Alexandre | @AlbertAlexan

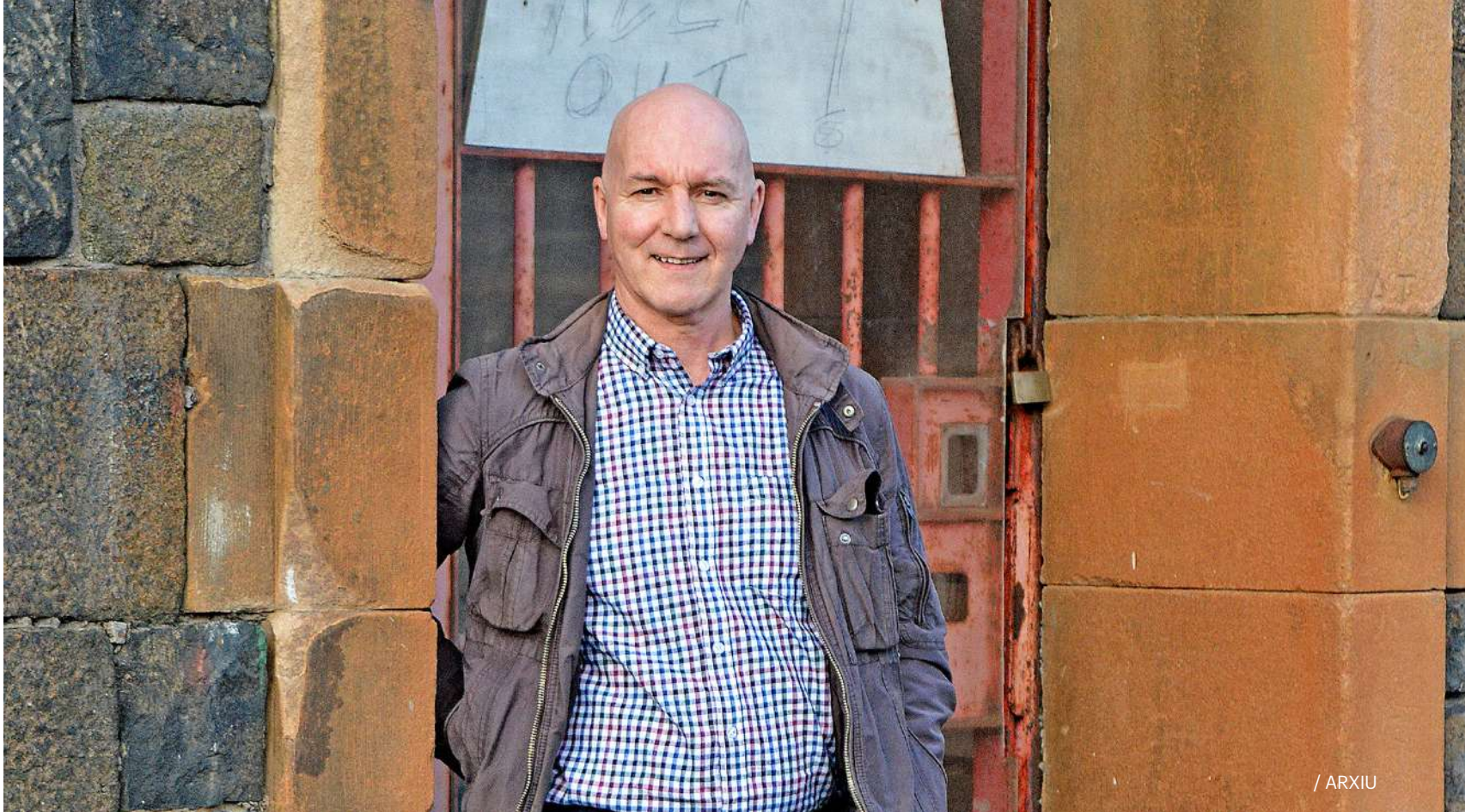
LLIBRE
#FakeYou: fake news i desinformació
Autoria múltiple
Coordinat per Simona Levi
Raig Verd, 2019
214 pàgines

En els darrers anys s’ha parlat molt sobre desinformació i *fake news*. Mitjans de comunicació, corporacions tecnològiques o partits polítics, entre d’altres, en una clara sobreactuació, han advertit que el fenomen amenaça els fonaments de la democràcia.

Amb tot, i com demostra el llibre editat per Raig Verd i dirigit per l’activista d’Xnet Simona Levi, *#FakeYou: fake news i desinformació*, el debat sobre les *fake news* és, en si mateix, una *fake new*. D’aquí neix l’objectiu d’aquest llibre absolu-

tament necessari: oferir una definició de la desinformació i desmentir fal·làcies nascudes al voltant del concepte.

Ni és un fenomen nou, ni és responsabilitat d’internet, ni ve de països llunyans, ni se solucionarà amb lleis lliberticides com pretenen els governs. Com apunta *#FakeYou*, és tot el contrari. En la seva majoria, les notícies falses que ens afecten són creades pels grans mitjans de comunicació, institucions i partits polítics de casa nostra. L’única manera d’aturar-les és amb més democràcia. ●

/ ARXIU

“L’odi és un monstre que et devora”

Tony Doherty,
fill d’una víctima
del Diumenge Sagnant

Tenia nou anys quan el seu pare, Paddy, de 31, moria a causa d’un tret disparat per un soldat britànic mentre participava en la marxa que la comunitat catòlica realitzava el 30 de gener de 1972 pels carrers del barri de Bogside de Derry, la segona ciutat nord-irlandesa. La manifestació, convocada per l’Associació pels Drets Civils contra la decisió de Londres d’empresonar les persones sospitoses de pertànyer a l’Exèrcit Republicà Irlandès (l’IRA), va deixar tretze persones mortes, sis de les quals menors d’edat, i una trentena amb ferides de diversa gravetat, algunes atropellades per tanquetes del primer batalló de paracaigudistes britànic, responsable de l’acció. Paddy va deixar vídua i sis fills, un dels quals, Tony Doherty, explica en diversos llibres la discriminació que suportava la població catòlica arran de l’ocupació anglesa. *The Skelper and Me*, últim volum de la seva trilogia, ens evoca a la lluita de les víctimes perquè s’encausin els responsables d’un crim que ha marcat la història del poble irlandès.

Àlex Romaguera | @AlexRomaguera

El teu pare, Paddy Doherty, va ser un dels catorze assassinats en el Diumenge Sagnant. Quines imatges conserves d’aquell dia?

Els records han quedat dispersats en petits moments, com el soroll dels soldats patrullant per Derry o el silenci a casa mentre la mare em deia: “El pare és mort. Ha estat afusellat per l’exèrcit”.

Quan vas decidir explicar la teva història?

Als anys vuitanta, però amb més detall a *This Man’s Wee Boy*, on parlo d’un nen de la meua classe, Damien Harkin, que va morir esclafat per un vehicle de l’exèrcit britànic el juliol de 1971. L’endemà, el pare em portava a l’església per encendre-li una espelma. A partir d’aquest fet -i gràcies al suport de Stephanie, la meua parella- vaig començar a parlar del Diumenge Sagnant i altres situacions viscudes en la meua infantesa.

Has pogut recuperar moments que abans no sabies interpretar?

Ho he recordat quan tocava instruments improvisats a partir d’una llauana de galeta o anava pels carrers cantant rates amb el Dandy, el meu gos. També he redescobert el pare, que s’havia enfrontat a un soldat a la porta de casa, i la mare. Tots dos van esforçar-se per donar-nos a mi i els meus germans la millor vida possible.

Arran del Diumenge Sagnant vas implicar-te en l’IRA. Com va anar?

Allò va traçar un camí directe perquè m’hi afegís. Odiava les incursions que l’exèrcit britànic i la Policia Reial de l’Ulster, integrada majoritàriament per protestants, feien als nostres barris. I la mort del pare va incrementar aquest sentiment, de manera que vaig trobar en l’IRA l’única sortida sensata.

Després d’un temps a la presó, amb altres familiars vas gestar la iniciativa per aclarir el succés...

Sí, perquè l’informe Widgery publicat el mateix any atribuïa la massacre a un atac previ de l’IRA, quan era completament fals. Encara em sorprèn que no

es realitzés una investigació seriosa fins al 1998, i més tractant-se de la matança de civils més important causada a Europa per un exèrcit controlat des de l’Estat.

Aquell any, gràcies a les vostres pressions, es va constituir la Comissió Saville, que el juny de 2010 va presentar un document de 5.000 pàgines que conclou que l’acció va ser “injustificada i injustificable, sense previ avís ni provocació anterior”. Consideres que s’ha resolt el cas?

M’ha permès saber qui va assassinar el meu pare. És el soldat F., a qui també s’acusa d’haver matat cinc persones i ferir-ne quatre. De fet, el van entrenar per matar en un marge de deu minuts i dins d’una zona perimetrada. Però és injust que només se l’hagi processat a ell.

Amb tot, l’aleshores primer ministre Cameron va demanar perdó en nom del govern. Esperaves el gest?

El més important seria que el Regne Unit reconegués el dany que ha causat a Irlanda i al conjunt de països que ha tingut sota domini colonial. Fins que no ho faci passaran coses com el Brexit, un projecte sorgit d’una comprensió errònia del paper que el país hauria d’haver ocupat en la història.

Creus que el Brexit pot obrir la porta a la unitat d’Irlanda i altres processos emancipadors?

De moment ha canviat la naturalesa del debat sobre Escòcia i el nord d’Irlanda, territoris on la majoria de la població -incloent-hi treballadors unionistes- aspira a una nova governança al marge de Londres. Escòcia ja ha abandonat el Regne Unit en termes psicològics; només cal que ho faci políticament.

Avui treballes per la pau al Health Living Centre Alliance. El temps cura les ferides?

Soc creient i, al final, t’adones que l’odi és un monstre que et devora i que el futur exigeix garantir justícia i drets humans a tothom. Però això vull que s’aclareixin tots els drames viscuts al nord d’Irlanda. ●

El Diumenge Sagnant és la matança de civils més important causada a Europa per un exèrcit estatal